

Mavro Vetranović
Čavčić

Drame

Posvetilište Abramovo

Orfeo

SADRŽAJ

Posvetilište Abramovo _____	3
Skazan'je prvo _____	6
Skazan'je drugo _____	21
Skazan'je treće _____	45
Skazan'je četvrto _____	59
Skazan'je peto _____	76
Orfeo _____	83
RJEČNIK _____	102

Posvetilište Abramovo

Imena onijeh koji govore u ovom prikazan'ju

Gospodin Bog.

Abram, prvoroditelj puka izabranoga.

Šišman, pastir, djetić Abramov.

Sara, žena Abramova.

Kujača, službenica Abramova.

Izak, sin jedini Abramov i Sarin.

Gojisava,

Grlica,

Marava,

Kamprela,

} službenice Abramove i Sarine

Anđeo Gospodinov.

Kresoje, djetić Abramov.

Pastiri Abramovi u grozdu.

Prolog

Priklono molim vas, čujte me, er ću rit
što ćete vi od nas čuti sad i vidit.
Priti će Boži plam, a za njim glas paka,
ki će rit da Abram zakolje Izaka
5 i da ga posveti višnjemu on na har.
Tuj ćete vidjeti zamjernu jednu stvar,
uzamši Izaka gdi ga će odvesti,
ter ćete čut paka od majke bolesti,
jedan gorki plač za sinkom jedinim,
10 da vam će bridak mač propasti srce svim;¹
pak ćete od oca vidjeti bolesti
ke ga će do konca života dovesti
smišljaje², u staros da će on izgubit,
mogu reć, svu rados ku ima na saj svit,³
15 i da će od ruku očinih sin umrit.
Tko može tuj muku jezikom spovidit?
Pak ćete vi čuti da se će taj žalos
u vječno svrnuti vesel'je i rados;
anđeo od Boga k Abram u er će prit
20 da sina on svoga ne bude pogubit,
neg im će tuj paka jaganca Bog dati
umjesto Izaka koga će zaklati;
pak se će u selo vratiti na svoj stan
i tuj će veselo dozvati oni dan
25 sve svoje pastire da stada ostave
u dipli da svire i Boga da slave.

¹ *svim* - sasvim

² *smišljaje* - smišljajući

³ *na saj svit* - na ovome svijetu

SKAZAN'JE PRVO

GOVOR PRVI

Poljana kod brda.
Gospodin Bog, Abram.

BOG:

Abrame! Abrame!

ABRAM:

Ovdi sam, Bože moj

BOG:

30 Učini da za me primine sinak tvoj:
posvet' ga, da je moj, kako stvar najdražu,
na gori visokoj, gdje ti ja pokažu.

ABRAM:

Ne samo, Bože, toj, što mi sad naredi,
ma z glavom život moj tebi se ne štedi;
spravno će biti sve, o višnja ljubavi,
božanstvo da se tve u svemu proslavi.

GOVOR DRUGI

Šatori.
Abram, Šišman pastir, djetić Abramov.

ABRAM:

35 O sinci ljuveni, molim vas Boga rad,
čin' da ste vi meni na posluh spravn'i sad;
primotu i bisake spravite na prešu
i potrebe svake, ke putom naliježu;

40 pobrze sve sprav'te, i među sve ostalo
 kosora ne ostav'te ni željesce malo.
Er nam je na put poč po božjoj ljubavi,
 neka se ova noć blaženstvom proslavi;
 ovi put priblažen jošte je moći reć
 po vas vijek i amen, dokle svijet bude teć.
45 A jedan se poteži i hrlo potruđi,
 Izaka, gdje leži, ter tiho probudi,
 tiho ga probudi, da s nami putuje;
 nu se čuva' i bljudi da Sara ne čuje;
 i od ovijeh svijeh stvari po ništo na svijeti
50 nemojte vi Sari najmanju riječ rijeti.

ŠIŠMAN:

Mi ti smo svi spravni, da z božjom ljubavi
taj se put prislavni na volju opravi.

GOVOR TRETI

Šatori.

Abram, Sara, koja iz šatora začula je naredbe Abramove, i izlazi na vrata.

ABRAM:

Nu pođi ti Sara, ter dones' maher moj;
tuj visi odzgara o sosi⁴ o štroponj.

Sara donosi maher, Abram ga ogleda i slijedi:

55 Što ovo bit more? odakle li je kupjen,
 do sada nije gore prije bio istupjen;
 ne valja jedan kus, ištećen jur je vas.
 Dodaj to, Sare, brus, neka ga jedan čas
 daj malo nabričim, da se njim kadgodi
60 u vrijeme podičim, kad mi se prigodi.

SARA iz šatora:

Vajmeh si menije, što ću ja za Boga!
nigdjer ga brižna nije, kud ću sad neboga?

⁴ o *sosi* (nom. *soha*) - o gredi, o stupu koji drži strop

ABRAM:

65 Vaj, ko ga zavrže? viđ sjemo i tamo,
nađi ga najbrže i dones' ovamo;
jučer je tuj ostao u košu nad vrati;
tko ga je zavrgao? oh, da mu Bog plati.

SARA donosi brus:

Vas sam stan obašla, tako me Bog shrani!
jedva ga sam našla pod strjehom na plani⁵.

ABRAM oštreći obreza se:

70 Vazmite oštrilo, osprem'te ga tamo,
a nađ'te ognjilo i dajte ga ovamo.

SARA stavi se u sumnju:

75 Kudje sad misliš poč? kudjer se odpravljaš?
vidiš li mrklu noć? komu dom ostavljaš?
Nije prije niko god od našijeh nikada
putovô priko noć prije dzore do sada.
Er nije ni časno, negli je s prikora
po noći poč kasno iz muškoga dvora.
To li te stiskuje ki razlog i sili
da se prije putuje neg svane dan bili,
80 molim te, učini, kako ti ja pravim⁶,
do dzore počini, čim brašno⁷ pripravim;
a pak se odijeli, ter s božjom ljubavi,
kom dzora zabijeli, na tvoj se put spravi.

ABRAM:

85 Molim te za ljubav, sedlo mi daj, Sara,
i uzmi i oglav, da sedlam tovara;
sam ga ću sedlati, a vi svi zajedno
počnite spravljati primotu naredno,
brašance najliše, što u putu trebuje,
da ništor ne lipše, dočim se putuje.

⁵ *plan* (imenica ženskog roda) - greda

⁶ *pravim* - govorim

⁷ *brašno* - hrana

90 Ti Sare gospoje, molim te Boga rad,
podobno ako je, sliši me malo sad.
Ne mari, er je noć, bit nam će u družbi
višnji Bog na pomoć, komu smo na službi;
i ako je poč kasno, sja mjesec kako dan,
nebo je sve jasno, a put je kako dlan;
95 i od nas je svaki vješ, ali dan ali noć,
na konju ali pješ, tim putom vazda proć;
i put je ravan vas, zajti se ne more,
od glave što bi vlas, do samo kraj gore;
naćemo još družbe, gdje putem prohodi;
100 tim sumnje i tužbe sasma se slobodi.
Er da bi ti znala, na što grem ja sada,
sasma bi ostala vesela i rada.
Velmi se lje bolju, zašto me ne spravljáš
neg me tać priz volju putovat ustavljš.
105 Nu te sad molim ja, ničijem se ne brini,
svu sumnju vrzi tja, ter gojno počini,
i vladaj dvor i dom, kako znaš, naredno,
sjutra ću bit s tobom prije podne zajedno.

SARA:

110 Ućini to za me, rec' pravo za milos,
koja te, Abrame, primaga usilos
s tolikom naglosti putovat po mraku,
a od dzore svjetlosti neć' čekat ni zdraku?
Taj mi tvoj ćini put, da vajmeh takmeno
propada stril priljut me⁸ srce kameno.
115 Misleći u sebi sad ne umijem što ću reć,
gdi nije moć pri tebi toliku milos steć,
da mi bit ne more, da mi se smiluješ,
da čekaš do dzore, da s dnevi putuješ.
Kad bih ja mogla steć pri tebi tolik dar,
120 pravo bih mogla reć: stekla sam slavnu stvar,
Prošen'je a moje, što Sara tva prosi,
od preše tej tvoje sve vihar raznosi;
taj tvoja odprava nebogoj ter meni
velik trud zadava i nemir pakljeni.
125 Abrame dragi moj, tim stani vrh sebe,
kako ja i dom tvoj ostaje bez tebe.
Gdi je kletva i vjera? i razlog gdi je pravi
i prva namjera od vjerne ljubavi?
Od moje mladosti s tobom sam zajedno
130 do stare starosti živjela pravedno,

⁸ *me* - moje

nijesam se štedjela vrh svega vrh toga
dušu dat iz tijela za tebe dragoga;
i u svem si ti meni na volju pogodio,
jak otac ljuveni odkle me s' posvojio.
135 A milos, ku t' prosim, što mi sad zabrani
za ljubav, ku t' nosim, Abrame srčani?
ter molbu sad moju po ništo neć' čuti
ni odluku tu tvoju na milos prignuti;
a sad me ne čuješ, družicu nebogu,
140 neg s mrakom putuješ protiva razlogu.

ABRAM:

Vazda sam poslušan višnjemu bio Bogu,
i što mu sam dužan, poreć se ne mogu;
i u vrijeme u svako nijesam se uzmaknuo
vratit mu tutako što sam se držan čuo.⁹
145 Sad ne smijem čekati danice ni dzore,
ni mraka gledati ni straha od gore.
Tijem sada putuju i poč se ne kratim,
što mu se kriv čuju, da mu toj povratim;
ter hrlim i prešim, Sare ma družice,
150 da s grla odriješim zavjetne uzice,
da miran u goju život moj provodim,
dušicu kad moju od duga slobodim.
A Izak putuje sa mnome jednaga,
da vidi i čuje, družice pridraga,
155 skrušeno gdje toli s goruštom ljubavi
višnji se Bog moli i hvali i slavi.
Čujuć svaki duh ter se će snebiti
videć za posluh što će se zgoditi
noćaska prije dzore u slavnoj dubravi
160 na vrhu od gore, gdje mi se Bog javi.
Zato te ja molju, počni nas odpravljat,
nemoj me priz volju uzdržat ni ustavljat.
Božja je volja toj i božje odluke,
komu se život moj pridava u ruke.

SARA:

165 Pokli je toj takoj, da s mrakom sad prešiš,
zavjetni uzao tvoj da s grla odriješiš,
digni ga i odriješi, a za me nebogu
dušicu ne griješi, u svem bud' prav Bogu;

⁹ *što sam se držan čuo* - što sam se osjećao dužan

170 ter putuj, ter hodi, kud godi misliš poč,
da te Bog provodi i da ti dobru noć.
A ja ću neboga u trudu ostati
i u ruke od Boga moj život pridati,
neka me on vlada, stvoritelj izbrani,
i sada i vazda oda zla sahrani.
175 Ti ć' noćas putovat, a u svem je poznati
da ću ja tugovat i sjetno ostati;
prije zvijezde danice ti ć' Boga moliti,
a ja ću sve lice suzami politi;
na gori visokoj ti ć' Boga proslavit,
180 a trudan život moj s tijelom ćeš rastavit.
Zač¹⁰ mi srce dava da neće dobro bit,
ter me trud skončava, ki me će oznobit.
Još te ću moliti, vazmi dva junaka¹¹,
a nemoj voditi sobome Izaka;
185 neka je kod mene moj sinak ljuveni,
er srce me čezne, kad ga nî pri meni;
kada ga ne vidim kod mene za mao čas,
sva venem i blidim i stinem kako mraz.
Er bo je to meni djeteeće pridrago
190 razgovor¹² ljuveni i moje sve blago;
toj je me uzglavje, toj su sve radosti,
vesel'je i zdravl'je mojojzi starosti;
to je naša, kako znaš, od oči zenica
i podpor i štap naš i ruka desnica;
195 to ti je naša čas, koja će po svijeti
vjekušti slavan glas leteći pronijeti;
naša je to kruna i vjenčac gizdavi,
vrijednosti sve puna i božje ljubavi;
naša je to dika i krasno gizdan'je,
200 kraljevska šibika, plemensko ufan'je;
i s voljom od Boga ima steć tolik dar,
od plemena svoga stanovit da je stabar;
ter će bit porod svoj, govoru ja tebi,
kakono zvijezda broj, koje su na nebi.
205 Sad se š njim odpravljáš po tamnoj mrklosti,
ter me tač ostavljaš s velikom žalosti;
je li pravo toj, da me tač ostavljaš,
pri roka život moj da s tijelom rastavljaš?
A neka Bog sudi, ki hoće vajmeh tač
210 da život moj trudi slijedeći grozni plač.

¹⁰ *zač* - jer (i *zač* i *zašto* pored značenja zašto mogu značiti i *jer*)

¹¹ *junak* - sluga

¹² *razgovor* - utjeha, nada, spas; radost, slast (pored današnjeg značenja)

ABRAM:

Sare, ma družice, gdi se tač skončavaš,
velje mi tužice s bolesti zadavaš.
Nemoj se kobiti, ni na zlo poricat,
ni sebe znobiti, ni u srce me ticat;
215 naredba od Boga tjera me i prati,
od puta ovoga da ne imam ostati¹³,
nit mislim ustupit, od glave što bi vlas,
da bih znô izgubit životom narok vas.
Bog, ki je stvorio nebesa i saj svijet,
220 što je sa mnom govorio, brani mi družim rijet.
Zač svoje božanstvo što misli stvoriti,
toj skrovno otajstvo ne da mi odkriti;
ter kom bi ti proglasio prije roka ovu stvar,
sud bi me porazio višnjega Boga zgar,
225 anđel bi obratio svrh glave moje mač,
ter bi me rastavio na pola svega tač.
Tijem sumnje ostavi, nemoj me vrijediti,
negli me svijem spravi božji put slijediti,
gdi samo mislim doć, da u tojzi dubravi
230 ova se sveta noć blaženstvom proslavi.
A s božjom milosti rano će svijet znati,
kojom će svjetlosti ova noć prosjati.
A ovi dar od Boga, pravo ti mogu rijet,
da je sazdan prije toga negli je stvoren svijet.
235 Tijem, Sare gospoje, molim te za milos,
na molbe tej tvoje ne čini usilos;
er za božje djelo, na kô sam spravan poć,
moj život i tijelo ne marim tako oć¹⁴.

SARA:

Trudno je i mučno proždrijeti stvar taku,
240 nije dijete naučno putovat po mraku;
tijem je trijeba pit tu gorku zdravicu,
ka me će oznobit nebogu staricu.
Tijem trpjet ne mogu, što ga neć' ostavit
mogući sve Bogu bez njega opraviti.
245 Ne zna li vajmeh svak, Abrame dragi moj,
za djecu da nije mrak razmi dan i pokoj?
A on je naplašit i tanke naravi:
može ga pristrašit jedan lis na travi:
sjen malu kad vidi, po mraku najliše,

¹³ *ostati* - odustati

¹⁴ *oć (oći, prez. ođem)* - ostaviti

250 povene i blidi i od straha uzdiše,
 također trepti vas moj sinak ljuveni
 i ostine kako mraz i mosur ledeni;
 ter me boli duša, ter velmi tugujem,
 gdje kako grmuša strepti prid kragujem.
255 Nu u ovu nevolju pokli me neć' čuti,
 vodi ga na volju, i š njim se uputi;
 čuvaj ga i bljudi, molim te sa svu moć,
 ne daj mu nikudi od tebe dalek poč,
 da mi se ne stravi, da se ne pripade,
260 u pustoj dubravi ako mi gdje zajde.
 Srce mi lje dava, da neće dobro bit,
 ter me trud skončava i čemer jadovit.

ABRAM:

 Nemoj se kobiti, Sare, živ' ti glava!
 gdje može zlo biti, gdje sam Bog zadava?
265 Gdi je vjera i duša, gdje li je strašni sud?
 tko Boga ne sluša, znaš, ki ga čeka trud.
 Vijem, tva nî zloba, što te sad poriče,
 neg sama hudoba tanće te i tiče,
 da z Bogom omrazi i mene i tebe;
270 zato se opazi, stojeći vrh sebe.
 Ne dajmo uzroka rad božje ljubavi,
 da nas smrt prigorka životom rastavi.
 Ne znaš li ti sama, o gospoje Sara,
 kako Bog Adama i Evu pokara,
275 po himbi od žene kad Adam prosuzi,
 s jabuke zelene kom voća okusi?
 i potom zgriješiše po voću varani,
 oba dva ter biše iz raja prognani,
 ter tako ubozi i trudni ostaše,
280 i goli i bosu sve zledi poznaše;
 i za taj neposluh osto je napokon
 živući svaki duh od smrti pod zakon,
 ter čovjek kada mre, s tilom duh razdruži,
 a duša tamo gre, gdje kako zasluži;
285 i ko se sad rađa, rađa se pun zloba,
 i pokoja strađa po sve dni¹⁵ do groba.
 Promisli malo toj, ter ti će svijes tvoja
 zadat mir i pokoj, da živeš u goju.
 A što se sad spravljam, prije dzore ter hodim
290 i tebe ostavljam i sinka povodim,

¹⁵ *i pokoja strađa po sve dni do groba* - i mir izgubi svih dana (svaki dan) do groba

ne gleda' ti toga, er se ću dijeliti,
zapovijed od Boga trebuje slijediti.

SARA:

Razlog me tvoj veže i prava istina,
a k sebi poteže prijazan od sina;
295 i od toga razloga tko bi se poreko,
i vjere i Boga taj bi se odreko;
i temu razlogu tko bi se protivio,
pravo ti rijet mogu, sasma bi mamjen bio.
Nu narav što dava, Abrame dragi moj,
300 muka je krvava oprijet se sili toj;
lje čovjek razločan, ki želi s Bogom bit,
ne da se podložan naravi pridobit.
Tim pravo rijet mogu, da nijesam ja rada
ni tebi ni Bogu sagriješit nikada;
305 i prije bih voljela da me smrt porazi,
ner taka u djela z Bogom bit u omrazi.
A toj zna Bog pravi, ki u višnjih pribiva,
ki svojom ljubavi pravednih dariva.
Nu ako se što bolim, ćuteći nepokoj,
310 željno te ja molim, zazrijet mi ti nemoj.
Ti si moj gospodar od Boga dan meni,
a ja sam tvoja stvar i zavez ljuveni;
ja ti sam na posluh, kako Bog znat more,
u tijelu momu duh dokle živ kopore.
315 Nu ako što ludo rih¹⁶, budući bolesna,
nije zloba ni moj grih, neg slabos telesna,
koja me primaga, da noćas ne hodiš,
Izaka pridraga da sobom ne vodiš.
Nu odkle sad hodiš, da tamo vrh gore
320 Bogu se pokloniš noćaska prije dzore,
ne boj se ti za me, odkle si ti spravan
čekati, Abrame, danicu ni bijel dan,
namiri srce tve i dušu slobodi,
sad će bit spravno sve, ter, kako znaš, hodi.
325 Nu ako t' je smjet rijeti, ova će meni noć
prije činit umrijeti, neg budeš tamo doć;
tej tvoje odluke sad me će priklati,
ter ću moj u ruke duh Bogu pridati.
Nu odkli ta silos zavjetna od gore
330 na ljubav i milos svrnut se ne more,
ti se sad uputi, a Bog zna na nebi,

¹⁶ *rih* - rekoh

što srce me¹⁷ ćuti i trpi u sebi.
Budi ti na volju, kako hoć', stvar svaka,
željno te lje molju, čuvaj mi Izaka.
335 Dobra vas ćeš prati s anđelom u družbi,
lje ću ja ostati svijem stanom u tužbi,
i znaće sva sela po šastvu¹⁸ sad tvomu
koliko ću dresela ostati na domu,
340 i trudom i tužbom, Abrame dragi moj,
dokli se svom družbom povратиš na stan tvoj.

ABRAM:

Pomući nebore, nije li ti dano znat
da ništa nije gore neg mnogo riječi dat?
ne znaš li što veli razumni muški sud,
345 tko mnogo dedeli, da je lud i prilud?
Tim Sare gospoje, čin' da me ne uzdrže
besjede tej tvoje, spravi nas najbrže.
Sad vrijeme utiče i hrlo bježi tja,
a rok se primiće, uvjetan što sam ja
živomu dat Bogu skrušeno vrh gore
350 najbrže što mogu noćaska prije dzore.
Sve misli nezgodne tijem metni na stranu,
sjutra smo prije podne svi opet na stanu.

SARA:

Pokoli toj sili odoljet nije moć,
Bog da vas pomili i da vam dobru noć.
355 Plat' Bogu sve¹⁹ duge, Abrame, na rok svoj,
a jade ni tuge ne gledaj ni trud moj.
Sad dokli na svijeti ja živem neboga,
spravna sam podnijeti sve trude za Boga.
Sudac je on pravi, da pravo govorim,
360 s kolikom ljubavi služim ga i dvorim.

¹⁷ *me* - moje

¹⁸ *šastvu* - "Mjesto *šastvu* može biti da bi trebalo *ošastvu*" (Jagić - Kaznačić)

¹⁹ *sve* - svoje

GOVOR ČETVRTI

Šator.

Sara, Kujača djevojka, Abram.

SARA:

Djevojke, molim vas, pospješno skočite,
ter sada u saj čas spravljati počnite
putničke sve stvari, kako se trjebuje,
er gospodar stari u saj čas putuje.
365 Spravite kravaja i bilih pogača,
privarenijeh²⁰ jaja i sitnijeh kolača;
nemojte još zabit dvije grivne smokava
i k tomu pristavit u gročić suhava,
370 krušaka i jabuka, oraha i lješnika,
glavatoga luka i mječić²¹ pun mlika,
i pečeno pleće, prijesnaca još malo,
što je jučer odveće na obroku ostalo,
sirenja i sira, drago vas ja molju,
375 neka svak obira, što je komu na volju,
masaoca i grude i u medu repe,
potrebno kad bude, neka se pokrijepe;
vrh svega još toga, što godi spravite,
vinca im rujnoga pun bucat nalijte,
380 po putu kad godi pustinjom najliše
gospodar prohodi, da ništa ne lipše.
Pošteno i časno sve u način stavite,
neka im nije kasno, saj čas ih spravite.

KUJAČA:

Nije drugo čekati, sve im je spravjeno,
i od dvora prid vrati na ruku stavjeno.
385 I ako ćeš što veće, gospoje, naredit,
od nas ti se neće nijedna stvar zaštedit.
Tebi se gospoji, kako hoć' ali viješ²²,
vladan'je pristoji, da nam svim zapoviješ²³;
a nam je dostojno ispunit volje tve
390 počteno i dvorno, kako hoć' da t' je sve.

²⁰ *privarenijeh* - kuhanih

²¹ *mječić* - u drugim rukopisima stoji *mješić* ili *mješčić* (mjescich)

²² *viješ* - znaš

²³ *zapoviješ* - zapovijedaš

SARA:

Da s' vazda vesela i da ti Bog plati!
do samo kraj sela nu ih sele isprati;
na ždrijelu ter stani, tako te višnji Bog
u dugo sahrani i dao ti sreće stog!
395 Ter gledaj, kako znaš, nemoj se dijeliti,
da me pak uvjedžbaš, ki će put slijediti.
I spravna kom budeš, skačući doteci,
što vidiš i čuješ, tere mi sve reci.

Sara Abramcu:

400 Abrame dragi moj, ispuni misli tve,
dijeli se, a ne stoj, oto t' je spravno sve.
Z božjom se ljubavi pošteno i časno
u saj čas odpravi, da vam pak nije kasno;
i slijedi dobar put, putujte u dobar čas,
višnji Bog slavan skut raskrilio vrhu vas!

GOVOR PETI

Šator.

Sara, Izak.

Spraviše se da putuju.

SARA:

405 Izače sinko moj, djetece ljuveno,
prikloni m' obraz tvoj i lice rumeno,
da odkle ćeš poč tako, prije neg se odpraviš,
ljuveno i slatko s majkom se pozdraviš,
410 da t' majka starica draga i ljuvena
poljubi tva lica i usta rumena.
Ter sinko sad hrli, ter sinko sad preši,
i majku zagrlj i trudnu utješi.

Priđe Izak k materi, slimi klobuk s glave, zagrlj ga mati i celiova.

IZAK:

Ostani s Bogome, i gojno počini,
a ćaćkom i mnome ništor se ne brini.

415 Bog nas će provodit i molitve tvoje,
svijeh zledi slobodit, o majko gospoje!
I ufam u Boga višnjega na nebi,
da s puta ovoga skoro ću doć k tebi.
420 Ne gledaj, er je noć, ner božje ljubavi,
svi ćemo opet doć veseli i zdravi.

SARA:

Svudi Bog s tobom bio, o dragi sinko moj,
i anđeo te provodio, kud stupa stupaj tvoj!
božja te desnica od zlotvor branila
i putem ružica svudjer ti proctila!
425 Još dragi sinko moj, govoru ja tebi,
Boga se tvoga boj višnjega na nebi;
njemu se pridaj vas s goruštom ljubavi,
i mol' ga svaki čas i hvali i slavi.
Roditelju tvomu, kako je tvoja ćud,
430 u djelu svakomu poslušan vazda bud'.
I ako ćeš miran bit bez vaja i tužbe,
nemoj se zahodit daleko od družbe;
pri ćaćku tvomu stoj, ter ga služ' i dvori,
ter će se razum tvoj tuj poznat u gori;
435 i tvoja dobrota za ljubav, ku t' nosi,
ne bran' mu života, ako t' ga usprosi.
Vrh stvari vrhu svih spametan još budi,
i od zvijeri pustošnih čuvaj se i bljudi,
od zmije najveće, u krugu ka leži²⁴,
440 ter se kazat neće, putnika ner preži
u travi pokrovno, kako se govori,
ter ga tač otrovno čemerom umori.

IZAK:

Sve ću toj obslužit na zapovijed tvoju;
Bog nas će sadružit, počivaj u goju.

Dijeliše se iz šatora, Sara ih odprati do vrata.

²⁴ u krugu ka leži - koja leži svijena u klupko

GOVOR ŠESTI

Prid šatorom.

Uputiše se Abram i Izak s djetićima, djevojke obstupiše Izaku.

Kujača, Izak, Gojisava druga djevojka.

KUJAČA:

445 Tako li misliš poč, Izače? rec' pravo,
pohodnju neć' li oć? tako ti bit zdravo!

IZAK:

Ako se ja spravljam, sestrice ljuvene,
majku vam ostavljam u zaklad za mene;
450 a ja ću ostavit božji mir, vječni goj,
a ona će ispraviti pohodnju i dug moj.
Sve z Bogom ostajte, nada sve molim vas,
majku mi slušajte, čin'te joj svaku čas,
i sve se ljubite kak prave sestrice,
i u svem se bljudite, ne ogriješ'te dušice.
455 Vrh svega vrh toga čestite do vika
i mol'te sve Boga za mene grešnika.

GOJISAVA:

Ti z Bogom putuješ, Izače dragi moj,
nu tamo kad budeš u gori zelenoj,
u gori zeleni i dubravi slavni,
460 od nas se spomeni, tako te Bog shrani!
Molim te rad Boga, ako t' se rijet more,
cvijetja nam svakoga donesi iz gore,
gorske nam ljubice donesi najliše
i poljske ružice, ka rajski miriše.

IZAK:

465 Sestrice pridrage, ne štedim ja od vas
ni truda ni snage, sve vam će bit na čas,
ako snijeg ne bude tamo me zamesti,
da vam se sve zbude, to vam ću donesti.

Dijeliše se Abram i ostali. Kujača djevojka pođe za njima da vidi kud će poč.

GOVOR SEDMI

Šator.

SARA *sama*:

470 O višnji Bože moj jedini i pravi,
što m' Abram prijatelj tvoj s porodom rastavi?
što svoja odluka s mrakom se sad dijeli,
kako stril iz luka ter me trud prostrijeli?
Nu ako je volja tva, zbudi se sve takoj,
i moja dobra sva i život vazmi moj.
475 Lje ako se i tužu²⁵, ništor ti ne branim,
ištom čin' da dušu pri tebi sahranin.
Od božanstva tvoga stekla sam svaku stvar,
i sinka dragoga dao mi si ti na dar.
Nu što mi dâ, Bože, tva ruka prisveta,
480 na volju sve može vazet mi opeta.
Samo te lje molju, o višnja ljubavi,
u ovu me nevolju u zabit ne ostavi,
ter milos ne skрати, ner, ljubavi prava,
sinka mi povrati vesela i zdrava.
485 Daj mojoj starosti da budem na svijeti
tolike radosti prije smrti vidjeti.
Zasad me slobodi u ovu nevolju,
a pak čin' što godi od mene na volju.

²⁵ *tužu* - tužim

SKAZAN'JE DRUGO

GOVOR PRVI

Šator.

Kujača djevojka, Sara.

KUJAČA:

490 Čestita gospoje, Bog s tobom na stanu!
tužice sve tvoje parjaj sad na stranu,
ter gospo pridraga ne daj se volji zloj,
u svem Bog pomaga, slijedi mir i pokoj.
Dobra kob, dobra čes po božjoj ljubavi
i anđel zgar s nebes š njima se odpravi,
495 ter - ži mi bratica! - toj drži u skutu,
anđelska stražica da je š njimi u putu.
Pođoše put gore, jur minuše selo,
tamo su prije dzore zdravo i veselo.
Njeka se još zdraka put gore utoči
500 iz višnjijeh oblaka jak sunce s istoči,
ter gore i brijezi svijeh strana sinuše:
a toj su biljezi da zdravo minuše.

SARA:

Da bude toj takoj, jošte bi u staros
dočekô život moj vesel'je i rados;
505 nu je sve to pri meni - brižna ti ja Sara -
kako san vuhveni, ki ludih svih vara,
ter srce sve moje, sestrice pridraga,
cijepa se na dvoje, gdje ga trud primaga,
s tolikom boljezni, ku nitko na svijeti
510 ni javi²⁶ ni u sni nije mogal vidjeti.
A toj zna Bog pravi - jaoh mojoj starosti! -
koji me dobavi tolike žalosti.

²⁶ *javi* - na javi

GOVOR DRUGI

Gojisava djevojka i rečene.

GOJISAVA:

I ja sam sad z dvora, gospo, vjeruj meni,
praskaje²⁷ jur dzora, nebo se rumeni,
515 noćni se mrak dijeli, zdraka je vrh sela,
skoro je dan bijeli danica izvela;
a potom danica bude se odkriti,
verna će stražica putnikom to biti;
to ćemo u skora očima sve vidit,
520 danica i dzora gdi će tja na oni svit
pod zemlju prognati tmastu noć i sanak,
ter nam će prosjati sunačce i bio danak;
a sunce gorušte potom se uputi,
zdrake će svjetlušte iz venca prosuti,
525 ter svijetla taj zdraka kom bude posjati,
tmasta će pomraka u skrovu ostati.
Tim parjaj misli tve, čin' da se veseliš,
er ti će biti sve, što hoćeš i želiš;
ter tužbu ustavi, ter veće ne jadaj,
530 neg Boga proslavi i njemu hvalu daj.

SARA:

Čâs, hvala i slava Bogu se slavnomu -
sestrice, zadava na daru svakomu;
i učinit on more, kako je svijem znati,
535 da se vrh od gore doli dnom obrati,
i učinit još more prislavna svoja moć,
da gora od gore na blizu bude doć;
nu slano sve more prije će se odsolit,
ner srce me²⁸ more boljezni odoliti,
koja me skončava - jaoh mojoj starosti!
540 i smrt mi zadava s velikom žalosti.
A moj trud ne može nitkori spoznati
neg sam Bog, ki može svaki dan sazdati.

²⁷ *praskaje* - praskajući; u jednom rukopisu stoji: *prasila je*

²⁸ *me* - moje

GOVOR TRETI

Grlica, Marava i Kamprela djevojke i gore rečene.

MARAVA:

Bog da te pomaga i dao ti što želiš,
gospoje pridraga, i da se veseliš!
545 od ljubavi tvoje čin' milost da stečem,
strpi me, gospoje, dvije riječi da t' rečem.
Z dvora sam ja sada, i ja sam vidjela,
gdi se je livada sva cvijetjem odjela,
ter cavti svaki cvijet, neka ti je gospo znat,
550 što narav na saj svijet i zemlja može dat.
Nu ne vijem na svijet saj, tako mi raj steći,
tko može miris taj jezikom izreći,
gdje drobna ružica i vrijesac najliše
i hroma ljubica livadom miriše,
555 gdi taj rajski cvijet prid dzorom ishodi,
dušicu na oni svijet s mirisom zavodi.
K tomu se rijet more, dobre su sve zgone,
vlašići vrh gore danicu izvode,
danica ter rani i kaže put dzori,
560 da pridvor sunčani u istoku otvori.
Još - ži mi bratica! - čula sam, gospoje,
tihoga slavica u jel'ju gdi poje,
ter vijekom do danas, gospoje ljuvena,
ja ne čuh slađi glas odkle sam rođena;
565 er bi se na poli srdačce dvojilo,
danicu gdje moli ljuveno i milo,
istokom da sada danica uprješi,
da tvoje od jada srdačce utješi.
Danica ter prješi, skoro će sinuti,
570 i putnici naši na zdravja minuti.
Oto nam višnji Bog zlamen'ja sva kaže
da je š njimi srećan stog i dobre sve straže.
U sumnji ti ne stoj, molim te sa svu moć,
er dragi sinak tvoj z družbom će zdravo doć,
575 zač je Bog milostan, on ga će shraniti
i k tebi na svoj stan na zdravje vratiti.

SARA:

Ako bit to može istina da je prava,
rekla bih: moj Bože, hvala ti i slava,
580 hvaljeno ime tve, er me nijes' ostavio,
ner me si tužbe sve i truda izbavio;

rado ću živjeti bez tuge pakljene,
radije umrijeti, kad pošlješ po mene.
Nu - brižna! - veselo gdje mogu stat sada,
me srce dreselo gdje se sve raspada?
585 koliko da pravi i da mi govori:
tvoj sinak gizdavi pogibe u gori.
Još mi se mni da glas Izaka ja čuju:
oskubi majko vlas, u zemlju putuju,
zemlja me obljubi, iz ke sam prišal van,
590 a ti me izgubi također i tvoj stan.
Još mislit - jaoh sele! - muka je krvava,
pastiri što vele od tezijeh dubrava,
što mi je trudno čut, er kad se spomenem,
sva treptim kako prut i blidim i svenem.
595 A zato molim vas ljuveno sa svu moć,
je li kad kojoj vas steklo se tamo poč?
Ne tajte ništore, tako vam bit zdravo!
što je tamo vrh gore, rec'te mi sve pravo.
Pastiri zač prave, ki nijesu laživi,
600 puste su dubrave i luzi strašivi,
i zvijeri zlosrdijeh množ se tuj nahodi,
gorom i po brdijeh što pustoš taj plodi;
ter zvijeri, još prave²⁹, kud hode dubravom,
kolju se i dave zlosrdnim naravom
605 meu sobom; ter tako, kako se govori,
u vrijeme u svako tjeraju s' po gori,
da gora sama taj, tolik trud videći
i toli tužan vaj, sva ostaje u smeći;
i sam lug jadovno po sebi tuguje,
610 od zvijeri strahovno rikan'je gdje čuje;
a zmije priljute svijeh zmija jadovnih
rasputja i pute zapiru strana svih,
najliše krilate zmije, ke putniku,
gdi se na nj naklate, zadadu smrt priku;
615 tuj zmaji ognjeni jošte se nahode
u pustoj zeleni pri jedzeru od vode;
a što su vukovi, pantere i lavi,
puni su lugovi zlosrde naravi;
nakazni razlike jošte mi tuj prave,
620 ke trudne putnike pogledom zatrave
s tolikijem porazom, da tamo u gori
i ledom i mrazom putnik se satvori,
ter tako jadovan, kako mi govore,
noć li je ali dan, procijenit ne more,
625 i gdi se taj zgoda na njega namjeri,

²⁹ *prave* - govore, kažu

plemena i roda tudjer se iznevjeri,
slijedeći sve³⁰ trude s velikom pečali,
ter majku zabude i vas rod ostali,
i u tojzi dubravi s velikom žalosti
630 napokon ostavi svoj život i kosti.
I hrabren ni vojnik, ki zdravo može proć,
ni pješac ni konjik, ni obdan ni obnoć;
to li bi prošal tač kroz zvijeri krvave,
gusarski krvav mač sveđ mu je vrh glave,
635 blažen se može reć u vrijeme u svako,
tko bude zdrav uteć zlosrđe gusarko.
Ter mira ni goja, tko ti tamo zajde,
ne da mu čes svoja za dlaku da najde.
Sad same čin'te sud, sestrice sve sada,
640 mogu li ovi trud probavit od jada?
Er da mi gusar taj djetešce uhvati,
zvala bih smrtni vaj, da život moj skрати;
to li bi zvijer koja tamo ga zaklala,
sama bih sebi ja priku smrt zadala.
645 Jeda li darov svoj višnji Bog ne skрати
ter zdravo sinak moj z družbom se povрати!
Još prave, nije tamo livade ni sijena,
tetivika samo plodi se i kupjena,
taj gusta kupjena ter se s tetivikom
650 plete i propina po grmu razlikom,
da u tojzi gustini od pustoga ploda
pitomoj živini nije nigdjer prihoda.
Hridje i kamen'je još se tuj govori
jak oštro greben'je da je svuda po gori,
655 i sam trn priljuti i š njim drača crna,
kojom su svi puti zarasli svih strana.
Tu nitkor na svijeti ne može poljane
s livadom vidjeti ni doline ravne,
ni sijena po vijek vas okolo sve gore,
660 najmanji što bi vlas, vidjeti ne more;
ni bil'je ni trava u vrijeme prolitja
ni plodi ni dava mirisnoga cvitja,
i kako što zene, svudi po sve strane
sprži se i svene od rđe i od slane;
665 i po svem se kaže, što su rekli meni,
da pčelam nî paše ni cvijetak medeni,
najliše ljubice, pelina ni vrisa,
ni drobne ružice rajskoga mirisa.
Nit koja ni ovca, ka bi tamo zašla,
670 ne može nać doca, gdje bi se napasla.

³⁰ sve - svoje

Još vele, sestrice, ki tamo putuju,
da šturka ni ptice putujuć ne čuju;
divjačni vranovi po stijenah ner graču,
kako zli duhovi, u paklu ki plaču.
675 Sad procijen' svaka vas, može li na svijeti
jadovni taj poraz moj život podnijeti,
gdi sada ni potom, da vam je svim znati,
Izaka životom ne mislim sčekati.
680 Ter ako bude zač jednu ped od družbe,
gorom će svudi nač plačan vaj i tužbe.
Tim ako ja trudim, trud me moj primaga,
zač ono, što žudim, toj mi čes odlaga.
Što k tomu govore, sestrice pridraga,
685 toj izrijet ne more moja svijes ni snaga.
Žalosti te druge me neću pobrajat,
da tugu vrh tuge ne budem ponavljat.
Samo ću rijet ovoj, što mi se priklada,
da velik nepokoj s boljezni mnom vlada.
690 Sestrice ljuvena, po glasu er čuju,
mnogo zlih vremena da tamo kraljuju:
ako mi ne lažu, ner pravo govore,
tolik mi trud kažu, ki se izrijet ne more:
tuj dažda ni grada, snijega ni mećave
ne lipše nikada, ni rose rđave;
695 svu zimu s jeseni da nigdir na svijeti
najmanje zeleni nije moć vidjeti,
ni dubja ni trava ni živoga duha,
gdi s snijegom mećava zameće i puha,
700 ter gora sva z brijegom svudi po sve strane
pod mrazom i snijegom u skrovu ostane;
ter kad je taj zima, korijen se s žilami
pod zemljom podžima i puca živ kami;
i trud je pakljeni vidjet po sve strane,
705 mosuri ledeni gdje vise niz grane,
ter dubak obružen bez lista stoji vas
opruđen i osušen, što g' sprži snijeg i mraz;
kad li je s proljetja također i ljeti,
zelence i cvijetja želja se nazrjeti;
710 er često dubravom vihar se plah glaši,
ter dubje i s travom kako plam sve sprži;
kad li je toplina, sred ljeta najliše,
tuj svaka živina od truda uzdiše
želeći vodice žedna se napiti
715 i drobne travice da svoj glad nasiti;
kada li gromi grom, velik je strah čuti,
jak da će gori dnom gora se svrnuti;
kada li pukne trijes, i munja kad sine,
kamen'je, zemlja i lijes i svake živine

720 oćute tolik trud i tolik strašan glas,
jak da će božji sud poronit saj svijet vas;
trešnje mi velike još tamo govore,
kojim nač prilike živ čovjek ne more.
Misleći sad ovoj, gdje mogu počivat
i tolik nepokoj u sebi priživat,
725 gdje trepti me srce i sve se podira,
jak na dan od smrce kad bolan umira?
Ovaka boljezan od srca i od tijela
ni javi ni u san nije se prî vidjela.

KAMPRELA:

730 Ustavi gospo jad i uzdah utješi,
ter mene malo sad Kamprelu usliši;
er ti ću pravo reć, što ti će drago bit,
tako mi sreću steć i pošten glas dobit!
Ja sam tamo bila, očito, gospo, znaj,
i sve sam vidila, kakva je gora taj.
735 Sve što ti od gore, gospoje, neka znaš,
pastiri govore, sve je toj gola laž.
Najmanji vjetra ćuh er se tu ne čuje,
i svaki živi duh slobodno putuje;
nije zmije tuj ljute ni od gusa namire,
740 drumove i pute da komu zapire;
nije zvijeri zlosrdih u tojzi dubravi,
gorom i po brdih gojno se boravi;
svakom je gora taj uresna zeleni
zemaljski kako raj, gdi je život blaženi;
745 er ljeti i u jesen, zimi i proljetjem
vječna je tuj zelen s mirisom i cvijetjem,
i tuj ti nikada, tako mi glavice!
na tle lis ne pada s dubka ni s travice;
svud raste ružica i rumen trendofil
750 i hroma ljubica, kaloper i bosil,
dosta je tu cmilja i lijera bijeloga
i razlicijeh džilja kolura svakoga
i od radosti velje milost je sazdana,
srčano gdje zelje³¹ miriše svijeh strana,
755 ružmarin zeleni lijep je još na svijeti
i trator rumeni očima vidjeti,
a medni što je vriješ od Boga tuj sazdan,
čovjeku čini svijes zanesti sebe van;

³¹ *srčano zelje* - biljka božje drvce (*Artemisia abrotanum*)

a što je , ke je krepos tolika,³²
760 od mrtva bi živa vratila čovika;
a pelin kad cavti svijeh strana po gori,
rekla bi, gospo, ti, živi plam da gori;
krasno je raskitje i ostale zelence,
milost je sve cvijetje upletat u vijence;
765 bil'ja su razlika od polja i od gore,
kojim broj ni slika najti se ne more;
pozlatno kovil'je još se tuj nahodi,
razliko ter bil'je ljepotom nadhodi,
rad bih ga htjela brat, za nj da me tko plati,
770 kiticu zlat dukat mogla bih prodati.
A lug je tuj taki od dubja razlika,
na kom se list svaki jak zlato svjetlika;
vide se još grane od dubja od toga
jak da su skovane od srebra samoga,
775 ter zraka sunčana gdje se tuj upira,
milost se srčana s vesel'jem razbira,
gdje svjetlos po gori sama sja po sebi,
jak da se otvori višnji kram na nebi.
Neka ti još reku, gospoje srčana,
780 kladenci tuj teku i vrve svijeh strana;
bistra je još rijeka hladnija od leda
i bjelja od mlijeka i slađa od meda;
gdje ptice žubere svaki hip i svak čas,
da se duh podere slišaje³³ rajsku slas;
785 rajski se glas ćuti, gdje u miru i goju
pribijeli labuti začinju i poju
okolo sve rijeke i obnoć i obdan,
da od slasti tolike nađe se čovjek pjan;
i ptice ostale od kopna i od vode,
790 velike i male, sve se tuj nahode,
kovača, gusaka, divijeh kokošica,
noraca, plovaka i morskijeh slavica;
čaplje su još njeke, kojih je velik broj,
ke gazom kraj rijeke provode život svoj,
795 i narav imaju, kraj vode hodeći
da hitro stupaju, ribice loveći,
pod vodu ne nore, er dug vrat imaju,
ter kljunom gambore i jegulje hitaju.
I galebi i kokoške
800 i utvice zlatokrile

³² "Na praznom mjestu nema (rukopis) *dubr. b.* ništa, *od. ima iva, a dubr. a.* ima napisano u novije vrijeme olovom *trava iva*; može biti da pjesnik navlaš (namjerno) nije htio kazati imena travi koju je mislio" (Jagić - Kaznačić)

³³ *slišaje* - slušajući

mного ljepše negli morske
očima su vidjet mile.
Letušte su vrste svake
805 po svoj gori rajске ptice,
čučke, kvinci, sebe svake,
modrokosi i vavlice.
Tuj su rajski faganijeli
tuj čeranti, tuj su štice,
810 stagliniči, rukarijeli,
i judice i sjenice.
Tuj grmuše, tuj su svračci,
delemoške i slavici,
i tuj ti su, gospo, bravci,
815 i priljepci i butiči.
Skačatura još je tamo,
ki grmuše neće lovit,
negli love pruge samo,
ptice druge neće znobit.
820 Slavica je još zadosti,
i kalandre rajski poju,
ter s vesel'jem i radosti
tuj provode narav svoju.
K tomu milos vidjet bješe,
825 gdje vioglati i droskovi
žutokljunci zajedno piješe
s pčelozobi i s kosovi.
A prid njimi kukuljave
prolitaju i piješeći
830 u pjesance Boga slave
čestit život provodeći.
A od plisaka i strježića,
što je taj gora rasplodila,
ne bih, gospo, živ' mi sreća!
835 u vijek tega pribrojila.
I goluba u grlica
i tetrijeba po dubravi,
jarebica i prepelica
dosta ih je kako mravi.
840 Razlike su jošte druge,
ke lijetaju sa svijeh strana,
navlaš, gospo, žute vuge,
ke su žuće od čafrana.
A što ti su papagali
845 žamoreći čut od svudi,
gdje na zboru tu s' sastali,
kako da se bodu ljudi.
I žuti su i crljeni,
pune ih su sve tej gore,

850 pripijevaju po zeleni,
 kako ljudi ter govore,
 po dubravi gorom hode,
 ter se čuju tej pjesance,
 kako da tuj vile vode
 po livadi luke³⁴ tance.

855 Još ne vim tko more trpjeti rajsku slas,
 s večera do dzore kad šturci pušte glas,
 i kada slavici počnu po javoru
 istočnoj danici biglisat u dzoru,
 ter jele i borje velmi se snebiva,
860 gore i zagorje gdje slavju odpiva.
 Gizdave još ptice zlatijemi huhori
 božje kokošice tuj vidjeh u gori;
 ljepota ter bješe, gospoje, vidjet toj,
 u jatu gdje piješe po travi zelenoj;
865 i bješe vidjet smijeh, piješeći gdi nose
 u kljunku na pospjeh pelinove kose,
 ter vlase berijahu u busu pelina,
 ter gnijezda pletijahu, gdje raste somina.
 Još gospo neka znaš, tu s božjom oblasti
870 ne može na tle daž ni rosa propasti
 od velje gustine, ka se je tuj splela
 i suncu vrućine sjenca je vazela;
 i nije tuj nikada zimnjega poraza
 ni snijega ni grada, mećave ni mraza,
875 ter zapad, ter istok jednako tuj stoji
 i nejma nijedan rok da se kad razdvoji.
 Tuj vihar ne krši najmanje zeleni,
 tih vjetric ner prši pokojan po sve dni;
 niti se zvijer buni, da plahom naravi
880 zlosrda otruni jedan list na travi.
 Po dubju iz grana još teče medna slas
 i nebeska mana zgar pada svaki čas,
 i gdi taj kapi sok, neka t' je toj znati,
 ne može slađi smok sva narav sazdati,
885 er bolan da suzi strjelicom izranjen,
 a toga da okusi, taj čas bi sahranjen.
 I lozje tuj raste pričudna načina,
 koje se uz hraste i uz javor propina,
 i čudan plod plodi, pravo t' je sad reći,
890 er vise tuj grozdi od lakta poveći,
 grozdja su taj slatka, mrcu bi u njih lik,³⁵
 a jagoda svaka veća je neg lješnik;

³⁴ U svim sačuvanim rukopisima stoji *luke*, vjerojatno greškom umjesto *lake*.

³⁵ *mrcu bi u njih lik* - mrtvacu bi u njima bio lijek

i dobro kad sazri, tolikoj uzbuji,
er da groz zoblju tri, siti bi bili svi.
895 Jošte je tuj veća slavna milos Boga,
pitoma gdje voća vide se tuj mnoga:
razlicijeh smokav jes, i visi tuj svaka
po granah kako pes ali dobra šaka;
ter kada pucaju i kad se kuvioče
900 suzice puštaju kako med i toče.
Kostanji, čičimci jošte se tuj plode,
i alafi šipci mnozi se nahode;
kruška je batvača, turgonje su slive,
i od lakta rogača dosta kako plive.
905 Neka t' je gospo znat, jošte su tuj njeci
orasi kako bat, i dobri lješnici.
Tamo je, gospo, još, - oh, ži mi dušica!
jabuka velja množ i prasak žutica.
A što je još ljepše vidjeti na svijetu
910 ner višnje i kriješe kada su u cvijetu!
kad li se uzore, gospoje, voća taj,
pod nebom ništore ni slađe na svijet saj.
A što su datale, ke sam tuj vidila,
pri njih bi ostale sve voćke zabila³⁶.
915 I tu je gospo smrjek i smrjekinj dovolje,
mrcu bi u njih lijek, da ih se nazoblje.
A što je planika, maginje gdje rađa,
najti se do vika ne more stvar slađa.
Drenjine ali pak, gdje se tuj rumene,
920 pri njih bi ošal svak sve stvari medene.
I tu je još balsam, govoru ja tebi,
ki raste, gospo, sam i nikne po sebi.
A želud, ki rodi česvina i hrasti,
kostanje nadhodi ljepotom i slasti.
925 Litice i stijene tamo su još nike,
ke u ničem procjene ne imaju ni slike,
kamen'je pridrago u kih se nahodi,
sve svijeta ter blago dragosti nadhodi.
A jutrom sunčan zdrak kad sine po gori,
930 mogal bi reći svak da se raj otvori,
da se raj otvori i višnja država,
i u plamu da gori sva z gorom dubrava,
ter gdje sja svjetlos taj, kad bi je tko vidio,
rekal bi: blažen raj ovdi je Bog stvorio,
935 ovdi su sladosti, ovdi su po sve dni
s vesel'jem radosti i život blaženi.

³⁶ *zabila* - zaboravila

Još je tuj česvina ljepša stvar od svijeta³⁷,
feniče jedina vrh koje oblijeta,
ter gnijezda tuj sama plete i pripravlja
940 sred živoga plama, na kom se ponavlja³⁸,
i nad njom ni druga, ka čudnim naravom
plamom se naruga i živom žeravom.
Još vidjeh njeki dan, gdje u toj dubravi
ptičica pelikan sam sebe krvavi,
945 na gnijezdu stojeći od truda žestoka
sam sebe hoteći umorit prije roka;
ter bješe vidjeti, gospoje, velik vaj,
gdje poče bjesniti na gnijezdu ptica taj,
zač ptiće smrt prika vazet joj hotijaše
950 ljekara ni lijeka a vidjet ne bijaše,
u bijesu ter toli ljuto se izrani
i krvi, ku proli, svoj porod sahrani,
ter ju trud krvavi svijeh truda isprti,
er sinke izbavi od prike tej smrti.
955 Još vidjeh, gospoje, među dare razlike
na smrti gdi poje bio labut kraj rike,
bez nijedne žalosti, neg s veljom ljuvezni
i s veljom radosti pojući u pjesni;
taj labut pribijeli, taj labut gizdavi
960 s tijelom duh razdijeli i saj svijet ostavi,
koliko da veli taj ptica pribijela:
život se moj želi rastavit od tijela;
svjetovne ljuvezni er nijesu vaj drugo
neg mnogo boljezni uživat u dugo,
965 ali pak u kratko, ter tko toj razbira,
živjet mu nije slatko, pokli se umira;
zatoj se ne boju ja smrtno strjelice,
veselo neg poju kraj bistre vodice,
neka moj glas čuje svaki duh na svijeti,
970 kako se putuje, tko želi umrijeti.
Pojući ter takoj bijeli vrat proteže
i odluči život svoj³⁹ na travi, gdi leže.
O gospo, a potom svaki duh procvili,
taj ptica životom gdi se tuj razdili;
975 i od njeke boljezni rijeka se zamuti,
labuta tej pjesni er veće ne očuti.
U sumnji nu ne stoj za ovu, gospo, stvar,
prilika zač je toj i od Boga slavan dar,
njom da se vladaju svi ljudi na svijeti,

³⁷ *ljepša stvar od svijeta* - najljepša stvar na svijetu

³⁸ *ponavlja* - obnavlja

³⁹ *odluči život svoj* - razdvoji se od svog života

1980 koji se nadaju da budu umrijeti.
Tamo sam još drugu slavnu i veliku
stojeći u lugu vidjela priliku:
ljuvenu tužicu grlica gdje čuti,
1985 ter bistru vodicu od jada zamuti,
a bistrice vodice ne hotje da okusi,
od velje tužice neg željno prosuzi,
poletje pak lugom i po svoj dubravi,
jeda je gdje s drugom koja čes sastavi;
1990 nu kada ne najde svoga verna druga,
žalos ju obajde i čemer i tuga;
na dubku zelenu ne htje da počiva,
tužicu ljuvenu da sasma uživa,
vrh suhe granice neg sjede od jada,
da k tuzi tužice cvileći priklada,
1995 gorčije od jada ter poče tužiti,
i z družijem nikada ne htje se združiti,
neg obra za družbu, pridraga gospoje,
goraki jad i tužbu po sebi tuj stoje.
U ovoj ptičici meu sve ostalo
1000 svakoj udovici kaže se zrcalo,
kad ju smrt rastavi od vernoga druga,
a opet ljubavi ne mari bit sluga.
Orla sam vidila još u toj dubravi
pozlaćenih krila s krunicom na glavi,
1005 ter bi se čudio svak videći stvar taku,
gdje leti nad oblak u sunčanu zraku,
ter rados razbira od zrake svjetlušte,
gdje oči upira u sunce gorušte,
a oko mu ne trepti, obrva ne preda,
1010 nad oblak gdje leti i svjetlos tuj gleda;
i što se već vija u nebeske strane,
većma se opija svjetlosti sunčane,
jak da se tuj hvali, da sunce prigorko
krioca mu ne pali, gdi leti visoko.
1015 I ovaj prilika mnogokrat se nahodi,
stramputna človika na pravac dovodi;
a navlaš boži kram tko hoće iskati,
boži mu može plam tuj milos zadati,
sunčana da zraka po božjoj milosti
1020 vodi ga iz mraka k sunčanoj svjetlosti.
To li me ti prašaš, gospoje pridraga:
Kamprela, kako znaš da je gora taj blaga?
zdravo mi ti bila, da t' pravo govoru,
mnokrat sam vidila i prošla tuj goru;
1025 tamo ja rad paše, gospoje, budući,
i ovčice naše s pastiri bljudući,
pastiri ostali mnogiš bi tuj mene

1030 s plandišta poslali put gore zelene
s vjedarcem na glavi donijeti vodice
prije neg se objavi zraka od danice;
s jutra bih ja takoj prije danka ustala,
po zdraci mjesečnoj ter ti bih šetala,
iz glasa pojući, gospoje pridraga,
slavica zovući da mi pjet pomaga;
1035 bez obuće bosa pošla bih otle,
da mi dzorna rosa ne smokri postole,
dim sitnu rosicu, iz vedra ka pada
ter mokri travicu, gdi je ravna livada;
i nigdjer nî drače, drumci su gizdavi,
1040 nu se skuti vlače po cvijetju i travi,
ter bih se Kamprela bez stida i srama
sprijed skuce zapregla hodeći tuj sama.
Još mi se prigodi meu djela ostala,
da mnogiš pri vodi sama bih zaspala
1045 u lijepoj zelenci, govoru t' ja pravo,
gdje bistri kladenci žubere gizdavo;
a pak bih ustala, ter oko vodice
njedra bih nabrala ružice i ljubice
i cvijetja svakoga razlike naravi,
1050 sazdana od Boga, šetaje⁴⁰ po travi,
ter dzorom vjenačce sjedeći tuj splela
prije neg bi sunačce danica izvela,
jutrnja danica, ku danak bio želi,
sve cvijetje i travica da se njom veseli.
1055 Er, gospo, nijednu stvar ne sumnjah od zvijeri,
ali pak da gusar na me se namjeri;
zač gusi nije tuj stan, nit može tamo stat;
i koga rve san, slobodno može spat;
i gdi je vodi vir, nijedna tuj može doć
1060 iz luga strašna zvir ni obdan ni obnoć,
ner samo jeljenci poludnem dohode
plandovat u sjenci kod studene vode;
košute ali pak kunjeli i zeci,
da pasu drobni zlak po tojzi zelenci;
1065 ter ti bih ukrala lanetce od košute
i njim se nišala, vazamši na skute;
pak do sred koljeni skuce bih sabrala
ter bih se s jeljeni rudinom tjerala.
Još je tuj livada, od koje nikadar
1070 višnji Bog ne sazda na svijeti ljepši dar,
gdje kako po rajju, - tako me Bog ljubi!
pauni šetaju, fađani i golubi

⁴⁰ *šetaje* - šetajući

i tihe grlice, još, gospo, ostale
pitome sve ptice, velike i male;
1075 ter pasu ružicu, ter pasu, gospo, zlak,
ter pasu ljubicu i drobní bosilak,
ter pasu božurak, ter pasu, gospo, cmilj,
ter pasu kaćunak i rumen trendofil,
1080 i planinsko cvitje, što nî moć pobrajat,
što naše prolitje ne može ovdi dat;
i sve što priko dne popasu po travi,
sve jutrom prije podne opet se objavi;
a njeke na volju u stadu zajedno
konoplje tuj zoblju i sjeme laneno.
1085 A tko bi stao muće da Boga ne slavi,
pčelice gdje zuće po cvijetju i travi?
ter se tuj sred gore pršeci zadosti
u cvijetju prpore po mednoj sladosti,
i gdi tej pčelice plode se i roje,
1090 meda platutice po dupljih svud stoje.
I gorske sam ježe još tamo vidjela
u dupljih gdi leže kod nekoga ždrijela,
i gdi ti ježići u dupljih tuj stahu,
jakino prasčići jabuke praskahu,
1095 pitomo sve voće, u kom je rajska slas,
na volju, kad hoće, tuj grizu svaki čas;
s pitomih svih stabar er voće nahode,
što na tle spada zgar, čijem život provode.
Rados je još čuti pri nekome jedzeru
1100 utve i labuti gdi okolo cvijet beru;
kraj toga jedzera i ja sam šetala
i mnokrat bisera testemelj nabrala;
tuj svaka stvar živa još bi se čudila,
jedzerom gdi pliva riba zlatokrila,
1105 koju sam blaznila na cvijetje rumeno
i rukom gladila mило i ljuveno,
i ne bi uspregla nigdjere na saj svijet,
kad bih joj metnula u vodu rumen cvijet;
taj cvijetak kad bih njoj, gospoje, ja dala,
1110 po vodi studenoj njim bi se gizdala,
kako da poznavala po nekome naravi,
da sam Bog sazđava dar svoje ljubavi;
ter s veljom prijazni, pridraga gospoje,
sa mnome se priblazni, kraj vode tuj stoje⁴¹.
1115 Jednom tuj ribicu uhvatih rukami,
na drobnu ružicu kad se tuj primami;
malo je pogladih, a pak je u vodi

⁴¹ *stoje* - stojeći

opeta postavih, slobodna da hodi.
Još tamo put plata tko dalje zahodi,
1120 povjesma od zlata po sijenu nahodi;
zlato sam to prela većeokrat, gospoje,
i gajtane plela u lugu tuj stoje.
Tuj raste još taka i ljepša travica
negoli pritanka grimizna svilica.
1125 I njeke mohune još dubja taj plode,
u kih se od vune mosuri nahode;
tko bi tu vunu preo, ter bi se pak tkala,
tanja bi neg veo taj platna ostala.
Još mi se prigodi, gdje tamo počivah
1130 u cvijetju pri vodi, ter lice umivah,
ištom bih moj obraz i lice umila
i niz vrat rusi vlas do pasa pustila,
ako bih i trudna, nu, gospo, u taj čas
jaki sve razbludna pojući pustih glas;
1135 tuj njeku od zv'jeri iz ravne livade
moja čes dotjeri, u moj kril ter pade,
u velju razbludu ter mi se sama da,
jak da ju tuj budu gojila od mlada;
i kad se odijelih od vode studene,
1140 silom je otjerih i jedva od mene.
Ona je toj zvijerca, ku glasom svak veli,
od čistijeh djevica ljubavi da želi,
jednorog se zove, od koga su kosti
kako klas svud plove velike radosti.
1145 Jošte se privuče mojemuča mala
i hitro i muče, gdi ja bih zaspala,
čes ju ma nanese, ter ve mi odtole
odriješi podveze i ukrade postole,
ter veći, gospo, smijeh, odkli me Bog sazda,
1150 prije toga ne vidih u vijeke do sada,
vrh dubja gdi stoje poče se mnom rugat,
i postole moje na noge nazuvat.
I strježići mali jošter mi zadaše
među smijeh ostali velike tamaše:
1155 pri vodi gdje sidjeh, po meni letjahu
ter ti mi u njedrijeh u dojke štipahu,
od smijeha ter boke stala bih tištati,
gdje bi me u dojke počeli štipati.
Još tamo po gori, kudi bjeh ja zašla,
1160 od hrasta na kori pismo sam tuj našla,
toj pismo gdje staše od hrasta na kori,
većma se svijetljaše neg živ plam da gori,
i bješe pisano: o ljudski narodi,
da vam je svijem znano, er vrijeme prohodi,
1165 koje će skoro prit, da ovdj vrh gore

1170 sam će Bog otvorit višnji kram i dvore,
ter će božija moć za ljubav i milos
svrnuti tmastu noć u zraku i svjetlos.
Ter mnim da toj vrime višnji Bog objavi
i njegovo ime sada se proslavi;
1175 er zaman nije zraka, toliko divna stvar,
vrhu svijeh oblaka ka sinu s neba zgar.
I onudjer, kud hođah na volju, kako htih,
također nahođah pisano po stabrih
od duba svakoga, ki gora taj plodi,
1180 po daru od Boga ter se tuj nahodi,
pri stupu od borka, smrjeka i jasena,
pri stupu javorka, hrasta i kljena,
pri stupu česvine, brijesta i veprike,
1185 pri stupu somine, lovora i planike,
pri stupu od vrijesa, graba i topole,
pri stupu čepresa, od bukve i jele,
pri stupu brštana i vrbe zelene,
i od čedra Libana, ki vijekom⁴² ne vene,
1190 pri stupu trišljice, drijena i zelenike,
i od krasne mrčice, bzovine i svjetljike;
ter svudi, kud stupah, velmi se ja takoj
sne bivah i čuđah videći pismo toj
svijeh strana po gori, koliko se širi tja,
1195 i ovako govori, kako ti velim ja:
živući svaki duh skoro će poznati
dar, ki će za posluh Bog s neba poslati,
s kim će prit zadosti u ovojzi dubravi
s vesel'jem radosti i božje ljubavi.
1200 Meju dar ostali, ki sam tuj prijala,
razlike svirali mnokrat sam slišala
i pjesni gdje poju u višnjoj dubravi,
da sladost svijes moju i pamet zatravi;
a vidjet nikoga ne bješe ni čuti,
1205 ner sam dar od Boga, koji se tuj čuti;
i nije tuj boljezan, dresel'je ni žalos,
ku ne bi taj pjesan svrnula u rados:
tkogod bi ranjen bil, a slišal tej pjesni,
pri njih bi taj zabil sve svoje boljezni.
1210 Nu život moj trudi misleći vrh toga,
što nije tuj od ljudi naselja nijednoga;
zač tko bi tuj zidal s obori nasel'je,
čovjek bi taj imal sve rajsko vesel'je;
i tko bi stanom stao, gdi je divna taj zelen,
taj bi se dovik zvao pričestit i blažen.

⁴² *vijekom* - nikad

A Bog je svjedok moj, tako da bih zdrava!
istina da je toj i da je bilj prava.
I ja bih ostala, gdi su tej dubrave,
nu se sam bojala s prikorom zabave⁴³,
1215 er ne bih vazela da meni rod reče:
granu se Kamprela, u goru uteče,
gora ju zamami, zelen ju zatravi,
sama se osami, da u luzijeh boravi.
1220 Tim ustav' gospo plač, molim se ja tebi,
i nemoj vajmeh tač skončat se po sebi;
i već se ne brini, u sumnji ter ne stoj,
neg gojno počini, er je zdrav sinak tvoj.
A sama čini sud, tako te Bog spasi,
je li lud i prilud, ki t' goru tuj mrazi.

SARA:

1225 Od gore tej rajske od tebe što čuju,
sve ti to do dlake bez sumnje vjeruju;
li je trudan razgovor, nebogo Kamprela;
vaj, da mi nije zazor, vlase bih rasplesa
i pošla sidjeti kako kukavica
1230 u mraku i sjeti od trudnih tužica;
er bo struk bosila i rumen ruže cvijet,
koji sam gojila pri meni ovijeh ljet,
slana ga oprudi i mraz ga opali,
ter život moj trudi nad vas stvor ostali;
1235 i oko me desno mnim da mi ispade,
zač mi je bolesno razbirat te jade;
ranjeno se srce u sto dil razlupi,
jak na dan od smrce kad bolan duh kupi.

GRLICA:

1240 Ako se može steć pri tebi ka ljubav,
čuj, gospo, što ću reć, tako ti sinak zdrav!
Na vrhu toj gori još nijesam ja bila,
ni što se govori očima vidila;
tako mi ti zdravo svijem stanom, gospoje!
zagorje gizdavo nu sve znam kako je:
1245 toj rajsko zagorje, čestito i blaženo,
gdi jel'je i borje vazda je zeleno,
milost je vidjeti gdje tamo nikada
ni zimi ni ljeti list na tli ne pada

⁴³ *zabava* - prigovor, zamjerka

1250 ni z borja ni s jel'ja, da svaka stvar živa
srčana vesel'ja u njemu priživa;
zač svoju zelencu višnji Bog učini
plandište i sjencu svakojzi živini,
na volju zadosti da taj lug čestiti
1255 nebeskom sladosti svaki duh nasiti,
svaki duh na svijeti da može u sjenci toj
hladom se štititi toplini sunčanoj,
gdje se svak raduje i gojno veseli,
tko u njem planduje i hladak ne želi;
1260 poludnem najliše sred ljeta u on čas,
kad sunce najviše stani se vrhu nas,
svu zemlju ter svruči i čini da takoj
svaki duh živući otira sebi znoj,
a tamo utiha s radosti tolikom
gdi je sjenca pritiha trudačnim putnikom
1265 i rajski razgovor i milos vesela,
gdje prši zelen bor i jasen i jela.
A tko bi mogal steć od Boga tolik dar,
da može sve izreć toliko krasnu stvar?
navlaš bor i jela i ostala zelencu,
1270 gdi je grane navela vrh bistra kladenca,
propina i uplijeta, svaki duh da reče:
svu lijepos od svijeta ovi lug nadtječe,
a srce iz tijela s krugom⁴⁴ se podira,
iz mramora bijela bistri vir gdje izvira,
1275 vir vode studene, pri kom su za ništa
sladosti medene pčelinijeh ulišta.
A što bi veće htio živ čovjek na svijeti
razmi taj toli mio vir bistri vidjeti?
bistri vir vodeni gdje s desna i s lijeva
1280 sjenokos zeleni s livadom polijeva,
svaki duh živući svoj stupaj da ustavi,
gdje tiho tekući romoni po travi;
ter koj je na svijeti oda svijeh jezika
da može izrijeti blaženstva tolika?
1285 ali da ne reče: ovi med i mana
izvira i teče s istoka sunčana,
iz raja bludnoga, gdi je tamo zadosti
obilja svakoga od rajske sladosti?
a bolan da suzi, na smrti kad bi bio,
1290 te slasti da okusi, tudjer bi ozdravio.
A ostale zeleni, ke se tuj zelene,
vazda se po sve dni mogu reć blažene,
razlik cvijet i trava u kih se nahodi,

⁴⁴ s *krugom* - s njedrima, s prsima

1295 što narav sazda i zemlja što plodi,
ljubica najliše gdi cavti i ruža,
gdi od slasti uzdiše srdačce i duša.
Još hoće tužan duh s tijelom se rastati,
vjetrica tiha ćuh kad počne pršati,
zagorjem gdi tako zamjerno na svit saj
1300 ljuveno i slatko pronosi miris taj.
A kamo medni vrijes, ki bludno zatravi
čovjeku svoju svijes mirisnom naravi?
er nije taj oružnik, ki drumom putuje,
ni pješac ni konjik, gdje miris taj čuje,
1305 da neće sebe van jak manen ostati
i kako vinca pjan pod borjem zaspati
u cvijetju i u kitju i u travi zeleni
i od ptica u pjetju pri vodi studeni.
Svjedočit toj mogu, gospoje čestita,
1310 i tebi i Bogu, da je ta stvar očita.
Sad sam ja tuj bila po božjoj milosti
i očima vidih tej rajske sladosti;
krasnu stvar na svijeti još mi čes objavi
očima vidjeti u tojzi dubravi,
1315 gdje smrknuh s večera u travi zelenoj
kraj bistra jedzera pri vodi studenoj,
vrh bistre vodice gdi od borka i jele
zelene granice bjehu se nadvele,
ter se meni mnjaše, zelenca gdi je taj,
1320 kakono da bijaše zemaaljski bludni raj
i da je blažen stan i bitje veselo,
gdje škrobut i brštan sve bješe poplelo
i stabre i grane, što zemlja taj plodi
svudi po sve strane po bistroj toj vodi.
1325 Milost je velika još, gospo pridraga,
mrča i lovorika gdje raste jednaga,
ter miris ishodi i zimi i ljeti,
koji sve nadhodi mirise na svijeti,
i s veljom radosti raskoša tolika
1330 nebeskom radosti opija človika,
da zajde sebe van, da ne zna, gospoje,
što je noć, što je dan u lasti toj stoje⁴⁵.
Ter kako sve pjana te slasti medene
ni od svojte ni od stana ne činjah spomene;
1335 nu stoje sebe van pri jedzeru studenom,
s večer me stiže san pod jelom zelenom,
vrh cvijetja na travi razbludno ter legoh
s velikom ljubavi, i u sebi ja rekoh:

⁴⁵ *stoje* - stojeći

1340 ovdi ću pokojan i tih san vidjeti,
 čim dzora bijeli dan objavi po svijeti;
a potom mrkla noć bude se ukrasti,
 tijekom ću sa svu moć na moj stan dopasti.
I počeh slavica bratimit govore⁴⁶:
 budi mi stražica s večera do dzore,
1345 vjerno me pobljudi, z borka se ne dijeli,
 rano me probudi, kom dzora zabijeli,
molim te sa svu moć, da mogu iz potaje
 pri sunca na stan doć po tihu šetaje.
Neka t' je još znati, da nigdjer na svijeti
1350 ne mogoh zaspati, ni sanku vidjeti;
zač hitro i muče ne vijem kud iz trave
 šturak se privuče meni nakon glave,
ter kako sve bijesan, čestita gospoje,
 udari u pjesan kod mene tuj stoje;
1355 ter vijekom do danas, odkli me Bog stvori,
 ne oćutih slađi glas u polju ni u gori;
nu se jah⁴⁷ snebivat gdje mene u pjesni
 imenom poče zvat s velikom ljuvezni,
veleći: Grlica, odtle se ne dijeli,
1360 čim svijetla danica počne zvat dan bijeli;
er ćeš tuj u cvijeti, govoru ja tebi,
 krasnu stvar vidjeti s danicom na nebi.
Gospoje, ter pribdjeh s večera po svu noć
 i tih san ne vidjeh čekaje što će doć;
1365 a mjesec vas jasan zagorjem gdi sjaše,
 tmasta noć kako dan meni se činjaše;
i strah me ne bješe ni od guse ni od zvijeri,
 ner moj duh što htješe, tim ga čes namjeri.
Nu hitro i muče drobahni šturak moj
1370 kradom se izvuče k livadi zelenoj,
ter taj lug zadosta smete se po sebi,
 gdje kako gluh osta, kom šturka čut ne bi.
Nu u proćudzorje, tako mi živa ti!
 sve se tuj zagorje sladosti nasiti,
1375 srdaće a moje mnjah se će sred luga
 u lasti toj stoje sve podrijet van kruga⁴⁸,
gdi slavic poče pjet, da s rajskom sladosti
 duh zajde na on svijet od velje radosti,
pri dzore najliše gdi u tom zagorju
1380 ljuveno bigliše u jel'ju i u borju,
da se sve snebiva, gdi istočnu danicu

⁴⁶ *govore* - govoreći

⁴⁷ *jah* - počeh, stadoh (aorist gl. *jati*)

⁴⁸ *van kruga* - iz njedara

u pjesan pripiva, pastirsku stražicu,
danica da rani, da sama po sebi
slavan dvor sunčani otvori na nebi,
1385 a dzoru potiče ljuveno i srčano
da spravlja konjice i kolo sunčano.
Mramor bi prosuzio, svehla bi travica,
kad bi slas iskusio, gdi istočna danica
dzori se toj moli, da dzora zove dan,
1390 pod zemlju tuj doli da tjera noćni san,
i da mrak progoni i noćne mrklosti,
da se tma pokloni sunčanoj svjetlosti.
Vaj, višnji moj Bože, ki s' stvoril svakoja⁴⁹,
procijenit gdje može nejaka svijes moja
1395 tolike sladosti videći na svijeti,
ke mojoj mladosti nije dano izrijeti,
gdi uspregnu dzora skut, hrleći sa svu moć,
ter cvijetjem posu put, kudi će sunce proć,
ružicom najliše meu cvijetja ostala,
1400 po hladu ku biše podraniv nabrala.
I kliče taj dzora u pjesan pojući,
od sunčana dvora dvorane zovući,
veleći: dvorane, veće se ne tajte,
konjice sunčane i kola spravlajte;
1405 noćni sam mrak i san pod zemlju poslala,
a svijetu bijeli dan jurve sam prizvala.
Kriju se jur zvijezde svijeh strana okolo,
tim čin'te da sjede sunačce na kolo
s vjenačcem na glavi, kako je običaj,
1410 da svoje objavi svjetlosti na svijet saj.
Pak reče: danice, tebi je vlas dana
izvodit konjice i kola sunčana;
tim hrli i hodi, ter slavno kolo toj
za sobom izvodi, kako je narav tvoj;
1415 dosta si budila u oborijeh pastire
i milo bludila, da t' poju i svire,
i pijevece po seli, gdi se njih glas čuje,
da se svak veseli i velmi raduje,
najliše seljane, ki žele vidjeti
1420 svjetlosti sunčane da sinu po svijeti;
k tomu psi stražnici, čuješ li, gdi laju,
da stada k travici na pašu tjeraju;
lameše i rala spravlaju orači,
i tešu držala motikam kopači;
1425 oštre se kosori, oštre se željeza,
da sijeku po gori potrebe od lijesa.

⁴⁹ *svakoja* - sve

A mnogi govore: jur dzora progna mrak,
što sunce vrh gore ne kaže svijetli zrak?
I zazor i prikor ter daju vas tebi,
1430 što dosle sunčan dvor ne otvori na nebi.
Istočna danice, o kruno zvijezda svijeh,
jutrnja stražice, tim preši na pospjuh,
zagali bijeli skut, er čekat nije koli,
ter suncu kaži put, kudje će proć s koli.
1435 Ja ne vijem, moj Bože, na svijeti ki je stvor,
procijenit da može taj rajski razgovor
i slasti medene, ke u jel'ju i u borju
sama čuh vrh mene u slavnom zagorju,
ke, pravo mogu rijet, da mi tu sred luga
1440 zaniješ na on svijet srdašce van kruga,
tolike radosti nad sobom videći,
ke mojoj mladosti nije dano izreći,
danica gdje u zraci sunčan dvor otvori,
svjetlušti ter traci sinuše po gori,
1445 ter borje i jel'je s zelencom ostalom
uloži vesel'je s radosti ne malom,
danica dvora van gdje sunce odpravi,
a jutro i bijel dan svijetu se objavi,
a veće na svijeti očima nitkore
1450 nad sobom vidjeti danice ne more;
zač jutrom danak bil potom se objavi,
prigna ju pod svoj kril, da u krovu boravi.
Ne speći, ner bdeći u tojzi dubravi,
tolik dar videći od božje ljubavi,
1455 mišljah se nastanit, gdi je rajska ta rados,
i život moj shranit u mlados i staros;
nu stida i srama jah se ja bojati,
kako ću tuj sama bez družbe ostati,
da me rod na stanu i svojta ne kori:
1460 Grlica se granu, viluje po gori,
svojte se odreće i dobra plemena,
i u pustoš uteče kako zvijer manena.
Sad sama čini sud, tako te Bog spasi,
je li lud i prilud tko goru tuj mrazi?
1465 Najmanjši što bi vlas, ako t' sam slagala,
da bih ja po vik vas srećicu strađala!
I to ni hitrina, niti je stvar laživa,
neg prava istina, tako mi ti živa!
Sad procijen', gospoje, tako Bog vas trud tvoj
1470 i tužbe sve tvoje obratio u pokoj!
gdi to Bog sam stvori zagorsko kraljestvo,
vrh njega na gori koje je blaženstvo,
gdje se tuj po vijek vas s velikom ljuvezni
anđelski čuje glas pojući u pjesni,

1475 i rajske svirali, u koje prislatko
višnji se Bog hvali u vrijeme u svako;
i od Boga tolik dar dan je toj dubravi,
da živa svaka stvar tuj mirno boravi.
Zač je sva gora taj po božjoj ljubavi
1480 zemaljski kako raj u istočnoj dubravi.
Nu mene rve trud, er ne umijem, gospoje,
učinit pravi sud od pameti moje,
odkle je vesela i blaga taj gora,
što u njojzi ni sela, ni stana, ni obora,
1485 gdje bi svak mogo reć u vrijeme u svako:
ovdi se može steć blaženstvo zemaljsko;
ovdi se ne tuži, i ovdi tko pribiva,
bez grijeha raj duši blaženstvom dobiva.
Tim draga gospoje, čin' da ti je sve čelo
1490 i lice toj tvoje i srce veselo;
i plač tvoj utaži i parjaj na stranu,
putnici er naši pravo će prit k stanu.

SARA:

Sestrice, od Boga toj ti je velik dar,
vrh stvora svakoga ki je slavan gospodar;
1495 nu nije to od gore blaženstvo zadosti,
nasladit da more me gorke žalosti.
Vas moj trud i muke lje ću ja neboga
pridati u ruke od Boga slavnoga
i sada i vazda, čim konac od smrti
1500 svih truda i jada mrtvu me ispri.

Svrha skazan'ja drugoga.

SKAZAN'JE TRETJE

GOVOR PRVI

Dno od gore.
Abram, Šišman.

ABRAM:

Nu vi tu ostan'te, s Izakom ja ću poč,
i primotu sahran'te, čim budu opet doć.
Poć ćemo vrh gore oba dva pomolit
višnjega do dzore, pak ćemo doli sit;
1505 i vi tuj polež'te, ter kod vas oglavi
tovarca privež'te u zeleni travi;
vež'te ga ponase, ma nu ga bljudite,
doćim se napase, često se budite.
A poslije ustan'te, i pođ'te u stranu,
1510 ter šume⁵⁰ priprav'te, s čijem ćemo poč k stanu.
I vas se svaki čuj, nemojte dalek poč,
neka vas nađem tuj, kad budem opet doć.

ŠIŠMAN:

Ne brin' se nijednu stvar, Bog s vami u družbi,
ti si naš gospodar, a mi smo t' na službi.
1515 Er da bi nam znati na mjestu tutako
z glavom se rastati, neće bit inako,
inako neće bit, stat ćemo pripravno,
kad budeš doli prit najti ćeš sve spravno.
To li je stvar druga, što ć' veće naredit,
1520 kako vernijeh sluga sve ti će na čas bit.

ABRAM:

Ne drugo za sada, tuj lijepo sve sprav'te,
neg da vas Bog vlada i z Bogom ostan'te.

⁵⁰ *šuma* - suho granje, drva

GOVOR DRUGI

Izak, Abram.

Abram vaze drva i postavi Izaku na rame.

IZAK:

1525 Što sami pođosmo, kaži mi oče moj,
i družbu ođosmo⁵¹ pod gorom ovakoj?
Od drva što ćemo, kud š njimi mislimo,
odkoli gredemo da Boga molimo?

ABRAM:

1530 Trijebi je z drvi it, drugo bit ne more,
er ćemo posvetit ovnića vrh gore.
Naredbom od Boga to ćemo spravljati,
i ovnića toga na gori zaklati.
Zatoj se ne brini, moj sinko, ni mori,
Bogu se namini taj ovnić da zgori;
kom zgori sve sade tusto i pretilo,
1535 da uzdah naš pade višnjemu u krilo,
neka nas okrili Bog, ki nas satvori,
i tvrdo pomili, taj ovnić kad zgori.

Postaviše otar, usjeknuše oganj.

IZAK:

1540 Otar je postavljen i sve je naredno,
i oganj pripravljen, i drva zajedno,
ne lipše stvar ina, što ć' veće naredit,
neg samo živina, što ćemo posvetit.

ABRAM:

1545 Bog nam će toj dati, moj sinko jedini,
što ćemo zaklati, ničijem se ne brini.
Bit nam će na pomoć stvoritelj naš pravi,
da ova mrkla noć sada se proslavi;
krili se vrhu nas odzgara s nebesa,
moj sinko, božja vlas, koja me zaveza,

⁵¹ *ođosmo* - ostavismo (od gl. *oči*)

da moj duh utažu sa svu moć i snagu,
da njemu prikažu moju krv pridragu.

Abram kleknu na koljena, učini molitvu, dviže se i govori:

1550 Moj sinko Bogom dan, neka t' je sada znat,
ti mi si taj ovan, koga ću Bogu dat.
Zatoj se pripravi veselo da umreš
i Boga proslavi, er sada k njemu greš.
Nemoj se pripasti ni smesti, sinko moj,
er ćeš sad upasti višnjemu u kril svoj.
1555 Sliši me za ljubav, govoru ja tebi,
mogla te nije narav začeti po sebi,
kako je običaj, kako se svijet plodi,
ner čudno na svijet saj ti nam se porodi:
gospođa te Sara u Boga isprosi,
1560 majčica tva stara, i začē i nosi,
i mlijekom zadoji, moj sinko izbrani,
i lijepo odgoji i milo ushrani.
Nu dragi sinko moj, od srdačca moga
neljubav nije ovoj, neg volja od Boga,
1565 ki te je nam sazdao za ljubav, ku t' nosi,
on te je sam zazvao, i on te sad prosi.
Zatoj se ne muči, i nemoj predati,
neg svasma odluči njemu se pridati.
Za Boga er tko mre, po trudu i mucu
1570 s palmicom gori gre na on svijet u ruci,
i primi kronicu, ka mu se pripravi
na rusu glavicu da mu se postavi,
koja se po boju vitezū dariva
za krepos za svoju, ki bojak dobiva,
1575 i svako dresel'je, takoj ga Bog plati,
u vječno vesel'je da mu se obrati.
A zato ovi svijet veselo ostavi,
k vesel'ju er ćeš prit vječnomu u slavi.
Bolje je u mlados k nebesom putovat
1580 negoli u staros na svijeti tugovat
Zašto svijet zlijem plaća, nije na njem vesel'je,
i rados obraća u gorko dresel'je.
A gori tko hodi i saj svijet ostavi,
uvijek se nahodi s vesel'jem u slavi.
1585 Zatoj se, pripravi tvoju krv proliti,
er te će Bog pravi u svoj kril primiti,
da te tuj sahrani, moj sinko gizdavi,
gdje stoje izbrani s vesel'jem u slavi,
u vječne polače, pravo t' se sad veli,
1590 gdi nitko ne plače, neg se vik veseli

i vijekom pribiva bez tuge i vaja
i rados uživa i slavu od raja;
gdi nijesu boljezni ni himbe od svijeta,
neg rados i pjesni i ljubav prisveta;
1595 gdje nije vaj tužba s pečali pripravna,
ner anđelska družba gizdava i slavna.
Zatoj svijet ostavi i hrli k toj družbi,
da s' š njimi u slavi višnjemu na službi.

Odvрати Abram obraz od sina.

IZAK:

1600 Moj oče, neka znaš, od straha ne trudim,
neg molim da mi daš blagosov, ki žudim.
Pokli toj odluči višnji Bog na nebi,
sa mnom se sad ruči, molim se ja tebi;
zač ino ne žudim, oh moje sve blago,
neg samo da ljubim tve lice pridrago;
1605 pokli tuj zdravicu prišlo mi jes piti,
prisvetu glavicu htjej k meni priniti;
zač duša ma vene prije reda, neka znaš,
gdi tako od mene tvoj obraz odvrćaš;
ter mislim pritužan, jeda ćeš sad rijeti
1610 da t' nijesam poslušan za posluh umrijeti.
Tim oče ljuveni, zatoj se ne straši,
s celovom neg meni blagoslov prikaži.
Zašto sam pripravan umrijeti, neka znaš,
blagosov tvoj slavan s celovom kad mi daš.
1615 Tijem nemoj misliti da mi ćeš smesti duh,
da neću proliti moju krv za posluh.
Er da, imam sto glava, neka ti je toj znati,
moja je priprava za posluh sve dati.
Moj oče, a zatoj sumnje se slobodi,
1620 blagosov daj mi tvoj, a pak čin' što t' godi,
i nemoj ti stati tako u zloj volji,
ako me ć' zaklati; vazmi nož, ter kolji.
Tako ti radosti, ne učini inako,
mojojzi mladosti ne prosti nikako.
1625 Bliže se primakni, ter naglo i hrlo
bridak nož izmakni, ter kolji me grlo;
i mnom se ne boli ni mari nijednu stvar,
neg moju krv prolj na prisveti otar.
Pokli sam, oče moj, na saj svijet ja sazdan,
1630 na gori visokoj da budu sad zaklan,
od tijela tamnoga da se duh razdruži,
zapovijed od Boga neka se obsluži,

neka se posveti, kad priminem svita,
na otar prisveti moja krv prolita.

Izak kleče, obrati se k njemu Abram, zagrli ga i celova i stavi mu ruku na glavu.

ABRAM:

1635 Blažen čas i prisvet, po božjoj podobi
 u ki si ti začet u majke u utrobi!
 blažen i oni dan, blažen hip i čas bio,
 moj sinko Bogom dan, u ki se s' porodio!
 i ruke blažene, ke te su nosile!
1640 i prsi od žene, ke te su dojile!
 blaženi svi puti, kud stupi stupaj tvoj,
 i svi dni minuti, o dragi sinko moj,
 godišta i ljeta, koja si provodil,
 svu rados od svijeta u ka si pogrdil!
1645 blažen bio tvoj posluh, za koji sada mreš,
 za koji Bogu duh u ruke pridaješ!
 blažena ona noć, kad se je sazdala,
 kad me je božja moć iz visin zazvala!
 ter mi te zaprosi, jaki sve dragu stvar,
1650 za ljubav, ku t' nosi, neka te dam na dar.
 Zatoj te darovah višnjemu ufan'ju
 i slatko celovah na smrtnom rasan'ju.
 A sad se ti k raju, moj sinko, odpravi,
 a mene u vaju na svijetu ostavi.
1655 Zato ću ćutit vaj na svijetu ja nebog,
 želeći višnji raj, gdi je gori višnji Bog.
 Er duša ma vene, pravo ti govoru,
 od želje ljuvene da se prije rastvoru,
 da duh moj naslađu, o sinko gizdavi,
1660 neka te prije nađu s anđeli u slavi.
 Zatoj se sad ne daj zloj volji po vas svit,
 tamo mi pogledaj, skoro ću k tebi prit.

IZAK:

 Ti me si porodio naredbom od Boga
 i lijepo odgojio do časa ovoga,
1665 tvoj sam sin jedini, ti s' moje sve blago,
 od mene učini sve što ti jes drago;
 pripravan zač stoju bez straha nijednoga
 proliti krv moju i umrijet rad Boga;
 ovo ti me grlo rad božje ljubavi,
1670 ne krsmaj, neg hrlo uzicu na nj stavi.

Izak obrati ruke naopako.

Ovo ti me ruke, stegni ih uzicom,
da nigdje od muke ne svrnu glavicom,
neka se ne maknu i neka ne predam,
dokoli izdahnu i Bogu duh pridam.
1675 Zašto se ja boju, ako se odriješim,
dušicu da moju nebavac ne ogriješim;
zač želim nebavac da se ja ne maknem,
neg kako jaganjac da muče izdahnem,
da smrtne sad muke dušu mi ne cvile,
1680 ner da me tve ruke životom razdile;
zač želim da umrem rad božje ljubavi
i gori rado grem k vesel'ju i slavi,
prije ner me zla napas od svijeta ovoga
potegne u propas od pakla tamnoga.
1685 A zato, moj čačko, veselo k Bogu grem,
veselo i slatko za posluh sada mrem.

Sveza Abram Izaku ruke naopako.

Nu dragi oče moj, čin' milos da stečem,
čin' da ja sinak tvoj dvije riječi još rečem.

ABRAM:

Moj sinko govori, nu k nebu pogledaj,
1690 gdi se sad otvori nebeski višnji raj,
ter se su skupile nad nami odzgora
blažene sve sile od anđelskijeh dvora,
s vesel'jem ter takoj anđelske te slave
čekaju da duh tvoj u višnji dvor stave.

IZAK:

Istina sve je toj, ja mogu to znati,
1695 i duh je spravan moj s tijelom se rastati;
nu što će majka rit, moj oče, od mene,
kad budeš k stanu prit z družinom bez mene?
Ako njoj budeš rit da umrijeh ovako,
1700 sva se će satvorit u suze tutako,
i ovi tužan glas kad bude uznati,
neće joj nijedan vlas na glavi ostati,
i pri će suh javor u gori procavtit

- 1705 neg ju će razgovor čovječki utažit.
Tim sada odluči, kad budeš š njom biti,
da tužna ne muči, kako ju ć' krijepiti,
kad mene ne ugleda, ter se počne skupsti,
da tamo prije reda dušicu ne pusti.
- 1710 Tim reci tiho njoj: ostal je s pastiri
u gori sinak tvoj, dušicu namiri;
sjutra će ovdi prit prije sunca s ovčari;
tako ti zdravo bit, za nj ništa ne mari.
Er da bi rekal njoj: zvijer ga je zaklala,
oni čas duh bi svoj od truda puštala;
- 1715 vjerovat nu neće, da sam ja živ i zdrav,
negli će to veće tugovat za ljubav
u mislijeh stojeći tužna i neboga,
tvrdno me želeći jak sinka dragoga,
i rijet će: sinko moj, moj sinko primili,
- 1720 zli ti me nepokoj u staros rascvili
zla ti mi dođe noć a gori bijeli dan,
er k majci nećeš doć opeta na svoj stan,
ter veće vidjeti ne mislim ja tebe,
zato ću umrijeti prije reda bez tebe.
- 1725 Rad moje prijazni toga rad, moj ćačko,
krijepi ju i blazni ljuveno i slatko,
neka se bez mene obikne stojeći,
da tužna ne vene suzice roneći.
- 1730 A pak ju pozdravi pridrago od mene
i rec' joj: boravi kako znaš bez mene;
od svijeta tamnoga jur se sam slobodio
naredbom od Boga, ki me satvorio;
zatoj me ne žali, zatoj se ne muči,
neg slavi i hvali, ki tako odluči;
- 1735 zašto sam za posluh pritninul od muke
i dal sam Bogu duh i s tijelom u ruke.
A sad čin' što t' godi, moj oče, rad Boga
hrlo me slobodi od tijela tamnoga;
zamahni, ne uspregni rad božje ljubavi
- 1740 i sad me protegni za mrtva po travi.
Za ništo na saj svijet nemoj mi prostiti,
neka se tvoj zavjet uzbude svršiti;
volju ću svršiti i božju i tvoju
i rado proliti po zemlji krv moju.
- 1745 Nu ako t' sam i što kriv, molim te Boga rad,
dokli sam jošte živ, prosti mi, ćačko, sad;
i mojoj mladosti, pridragi oče moj,
čin' majka da prosti, sve što sam zgriješil njoj;
i ostalim tamo svim, koji su na domu,
- 1750 prošten'je ja prosim i praštam svakomu.
I Boga vrh svijeh jošte ću moliti

1755 da zlobu i moj grijeh bude mi prostiti:
o Bože slavni moj, ako t' sam što zgriješio,
dokli sam sluga tvoj na svijeti živio,
za zledi sve moje bolim se i kajem
i u ruke u tvoje duh ti moj pridajem.

Abram vaze Izaka, privrže ga priko ramena, stavi ga prid otar na koljena pak čini molitvu.

ABRAM:

1760 O Bože nebeski, ki vas svijet satvori,
i kralju anđelski, ti nebo otvori,
er sada proljevam moju krv ja za te
i tebi darivam da pade prida te.
Moj Bože istini, molim se ja tebi,
ovo sin jedini, primi ga sad k sebi:
1765 ovo je moja čas i moje gizdan'je,
ovo je moja slas i moje ufan'je;
ovo je krv moja i tijelo pridrago,
za koj bih svakoja, iman'je i blago
ja podal sam sebe, da njega sahranim⁵²;
a sad ga od tebe, moj Bože, ne branim.
1770 Zatoj ti ovi dar, moj Bože, darivam,
pri komu dražu stvar na svijeti ne imam.

GOVOR TRETI

Anđeo, Abram, Izak.

Zamahnu Abram, anđel mu uhvati za ruku i uzdrža ga.

ANĐEO:

Abrame! Abrame!

ABRAM:

Ovdi sam, Bože moj!

⁵² *sahranim* - sačuvam

ANDEO:

Prišal je prida me prislavni posluh tvoj;
moju si zadosti zapovijed ispunio
i sinku ne prosti, ki t' je toli mio.

Zaveča ovnić u travi, Abram odriješi Izaka.

ABRAM:

1775 Ustani, ne kleči, moj sinko ljuveni,
čuješ li gdje veći tuj ovnić u zeleni?
Bog nam ga objavi, ki tebe slobodi,
oto ga u travi, sjemo ga sad vodi.

Izak dovede ovnića, Abram ga zakla i stavi na otar.

1780 Istočna svjetlosti, o ljubavi prava,
na ovoj milosti hvala ti i slava.
Tebi se namijeni moj sinak vele drag,
a ti ga izmijeni ovničem, Bože blag.
A sada zakiljam ovnića ovoga
i gori posiljam prid tebe dragoga,
1785 da ovaj pritilos i miris taj sade
za ljubav i milos prida te vas pade.
Bože ne pogrđi od mene ovi dar,
negli ga potvrdi jaki sve dragu stvar.
Za tvoje blaženstvo i tvoje slavno ime
1790 i tvoje kraljestvo molim te, sliši me,
o slavo istina, ka odzgar sve vidiš,
umjesto od sina ovi dar da primiš.

Iza posvetilišta obrati se k Izaku:

1795 Vidje li, moj sinu, tuj svjetlos i tuj slas,
odzgara ka sinu iz neba vrhu nas?
vidje li, sinko moj, koli je slavan dar,
tko Bogu život svoj odluči dat na har?
vidje li odzgora vječni dvor od raja,
koji se otvora bez tuge i vaja
1800 onomu, ki svoj duh bez truda i muke
pridava za posluh višnjemu u ruke?
vesel'ja svakoga, kim ga Bog dariva,
tko rado rad Boga svoju krv proliva?
ter misli, moj sinu, tuj velju ljuvezan,

1805 tuj milos jedinu i božja prijazan,
ku nam Bog objavi i božja dobrota;
zato ga sved' slavi do konca života,
zatoj ga sved' slavi jaki sve blagoga,
zač je on Bog pravi stvoren'ja svakoga;
1810 pristoljem on sjedi vrh neba ognjena,
svakoja⁵³ svud vidi, stvor i pomišljena.
On mi te k sebi zva, da k njemu putuješ,
pak meni darova, da sa mnom druguješ.
Er posluh tvoj sveti sad mi te ne zakla,
negli dvor prokleti zatvori od pakla.
1815 A sada sidimo, sve Bogu bud' na čas,
ter družbu ištimo, ka doli čeka nas.

Siđošē z gore i nađošē djetice.

GOVOR ČETVRTI

Zagorje.

Abram s Izakom, Šišman Kresoje djetici Abramovi.

ABRAM:

O djeti, s vami Bog i vječno spasen'je,
sreće vam golem stog i dušam shranjen'je!
kako se boravi, kako ste tuj stali?
1820 pod dubjem u travi jeste li pospali?

ŠIŠMAN:

Nijesmo ti pospali ni sanko vidjeli,
neg smo vas čekali, i dosle smo bdjeli,
bdjeli smo do sada, nu od straha predaje⁵⁴
duša nam ispada ovdi vas čekaje⁵⁵,
1825 da znamo što je od vas i jeste li vi zdravi,
koje li vrhu vas čudo se objavi;
u nebeskoj slavi er čusmo njeki glas,
ter nam se na glavi ustrese svaki vlas.
Slišati er bješe pričudno na saj svit
1830 glas, ki te zoviješe, toliko strahovit,

⁵³ *svakoja* - sve

⁵⁴ *predaje* - predajući

⁵⁵ *čekaje* - čekajući

i strah nam svaku kos u zglobijeh otvori,
nebeska gdje svjetlos svud sinu po gori,
ku svjetlos do danas, moj oče Bogom dan,
ne vidje nitko nas⁵⁶ ni javi ni u san.
1835 Zač kad se višnji kram vrhu vas otvori,
mnjahomo⁵⁷, u živ plam vas se svijet satvori;
i slavu vrh gore, ku bješe vidjeti,
jezik moj ne more vijekom⁵⁸ ju izrijeti;
ni srce človika, ako bi tko živio
1840 po vas vik do vika, ne bi ju izmislio.
I sada u meni smete se svijes moja,
anđeli blaženi gdje bjehu bez broja,
i stahu pripravnici da u višnje države
i svoj dvor prislavni tuj njeki duh stave;
1845 ter ćutim tužicu, neka t' je toj znati,
er ne vijem dušicu, ku htjehu prijati.

KRESOJE:

Da oni, ki staše, moj oče, vrhu vas,
jak sunce ki sjaše, i pusti strašan glas,
komu se ti javi, stojeći na posluh,
1850 bješe li Bog pravi ali koji drugi duh?
Zač kom ga zgledah ja, gdi svijetal sinu zgar,
pod suncem, koje sja, ne vidjeh ljepšu stvar,
ni svjetlos još taku, neka t' je toj znati,
ka noćnu pomraku u svjetlos obrati;
1855 er bješe taka moć svjetlušta po gori,
jak da se mrkla noć u bijel dan satvori;
i gori gdje sjaše, tudjer bi rekao svak
da munja šibaše vrh gore iz oblak.
Taj svjetlos nad nami, i toli strašan glas,
1860 od straha živ kami još čini streptjet vas.
Tijem ako bit more, rec' nam rad ljubavi,
što se toj vrh gore zlamen'je objavi?
što je taj prilika i čudo od glasa
i slava tolika, ka se zgar prikaza?
1865 reci nam ti sada, što može bit ovoj?
k čemu se priklada zlamen'je velje toj?

⁵⁶ *nitko nas* - nitko od nas

⁵⁷ *mnjahomo* - mišljasmó

⁵⁸ *vijekom* - nikad

ABRAM:

1870 Nitkor me ne pitaj, o sinci, molim vas,
što sinu svjetlos taj odzgara vrhu nas,
tko li me zazvao jes, za koje li dilo
odzgara iz nebes ljuveno i milo.
Nu velja ta svjetlos, koju ste vidjeli,
božja je toj milos, kojom nas nadijeli,
božja je volja toj, pravo vam ja velju,
da bude to takoj, da ispunim svu želju,
1875 vjerno i pravedno da njemu poslužim,
da gori zajedno blažene sadružim.
Er božju tko ispuni zapovijed i zakon,
vječnom se okruni krunicom napokon.
1880 Sad brašno tuj dajte, neka se blaguje,
pak lijepo sve sprav'te, ter da se putuje.

Sjedoše blagovat, izide pastir tuđin s bisaci na ramenu.

GOVOR PETI

Zagorje.

Pastir tuđin, Izak i ostali goru pisani⁵⁹.

PASTIR:

Dobra kob, junaci! prem nađoh što sam htio.

IZAK:

Kamo greš s bisaci? i ti nam zdravo bio!

PASTIR:

1885 Nevolja me čini, pravo je vam rijeti,
po ljetnoj vrućini poludnem prješiti:
tamo nam su stada na donjem plandištu,
ter hrlim ja sada, družinu da ištu.
Dajte mi pinuti, žeđa me umori,
jedva ću minuti, žeđa mi domori.
Izak da piti pastiru.

⁵⁹ *goru pisani* - gore navedeni

IZAK:

1890 Putniče dragi moj, nut vazmi ter pini,
a pak se ispokoj i malo počini.
To li ćeš što jesti, primotu vrzi tuj,
s nami ćeš tuj sjesti, pak hodi ter putuj.

Uze pastir da se napije.

PASTIR:

1895 Neka se napoju, ni trijebi stvar ina,
nije kada da stoju, čeka me družina,
gdje pletu obore, ter čekat nije kada,
zač vuci iz gore napiru na stada,
tekući na volju iz njeke dubrave,
ter sebe sve kolju, i sebe sve dave:
1900 da nije psa Fandaka, da nije psa Tauza,
sve stado zla mraka⁶⁰ vazmiješe do kusa⁶¹;
gdje su ovce strigli kod lokve u polju,
tu ih su dostigli, junicu gdje kolju;
još da se neki drug namjerom ne nađe,
malo se sve u lug iman'je ne zađe.⁶²

IZAK:

1905 Dao ti Bog dobar dan, a ti se odpravi,
u našijeh nu na stan tamo se prijavi;
i majku pozdravi ljuveno od mene,
toj ve mi opravi, moj dragi brajene;
i jošte reci njoj: majko, Bogu hvala!
1910 zdravo je sinak tvoj i družba ostala,
zdravo i veselo, o majko pridraga,
svi ćemo u selo skoro prič jednaga.

PASTIR:

1915 Hvala vam na časti⁶³, dao vam Bog dobar dan!
tamo ću dopasti u vaših ja na stan,
i sve ću opraviti za ljubav i službu,

⁶⁰ *zla mraka* - nešto, "neki vrag"

⁶¹ *do kusa* - do (zadnjeg) komada

⁶² *malo se sve u lug iman'je ne zađe* - umalo se sve iman'je ne pretvori u pepeo

⁶³ *na časti* - na čašćenju

da bih znao ostavit sve stado i družbu.
Nu z Bogom vi stojte, pokli je stvar taka,
sumnjiti nemojte, tamo sam prije mraka.

Dijeli se pastir. - Svrha tretjega skazan'ja.

SKAZAN'JE ČETVRTO

GOVOR PRVI

Poljana.

PASTIR TUĐIN *sam*

hodeći puče mu oputa:

1920 Vaj tugo priljuta, zlje ti mi se prituži,
gdje mi se oputa u nečas opruži!
Nu kad me taj napas sastiže prihuda,
ovdi ću jedan čas počinut od truda,
ovdi ću malo leć, jeda se omiješim⁶⁴,
a pak ću tijekom teć po hladu da bježim.

Sjede pastir, stavi bisake pod glavu i leže.

GOVOR DRUGI

Šator.

SARA *sama*

dođe na vrata od šatora:

1925 Slavo milostiva, za koji sada sud
velmi boležljiva podnosim ovi trud?
tko da mi sad reče, što mi se od jada
srdačce u peče nebozi raspada?
1930 koja je ovo stvar i nemir priljuti,
što prije nikadar život moj ne očuti?
ter brižna u tuzi umrijeti ne haju,
gdi duša ma suzi u plačnomu vaju.
Er ova strjelica, koja me sad kolje,
na zlo se prorica, da stojim zle volje;
1935 i smrtni nepokoj tužnu me još davi;

⁶⁴ *omiješiti se* - nejasno značenje; u drugim rukopisima stoji *umiješiti* ili *umijesiti*

o dragi sinko moj, kud mi se odpravi?
po mraku ter pođe, - Bog s tobom u družbi!
a majku tvu ođe u plaču i tužbi.

Sara pođe s vrata unutra u šator, sjede na sto, podnijemi se, ter slijedi:

1940 Kamo me odoše? što ovo bit more?
ter mrakom pođoše putovat pri dzore?
što ovo bi sada? vajmeh mi! što ovo bi?
sada bih od jada zadala smrt sebi.
Koji bi ovo vaj, ki pade vrh mene?
nije bila običaj putovat prije dne.

1945 Tko da me utješi, moj sinko jedini!
što Abram uprješi, što ovo učini?
Jaoh što mi ne reče, kamo će s tobom poč?
neg pođe daleče ne gledav mrklu noć.
Vaj što se, Abrame, z družinom ne vrati?

1950 tvoj pospjeh zakla me i život moj skrati,
i grozno rascvijeli staricu dreselu;
ne bjehu zapjeli kokoti u selu,
a ti se odpravi u gluho jur doba
i svoj stan ostavi; toj li se podoba,

1955 da mrakom prije dzore stanjani pohode
i pri neg vrh gore vlašići ishode?
Ter smrtna strjelica srce mi propada,
da brižna dušica iz tijela ispada,
zle misli misleći, što ću ja od sebe,

1960 i javi i speći, da umrem bez tebe.
Tko da me usliši, o sinko primili,
i plačnu utješi, gdi majka tva cvili?
Trudan mi pride dan, trudnija mrkla noć,
na oči moje san da nigdjer neće doć;

1965 venući u brizi, briga me skončava,
svi su zli biljezi, srce mi zlo dava:
oko mi sve trepti, srce mi sve stine,
jurve je dan treći, a nije mi općine.
Jaoh ovo nije zaman, izgubih svijes moju,

1970 u tugah treći dan neboga er stoju,
od straha ter predam, ni šiju ni predu,
ner brižna sve gledam, jeda mi gdje gredu;
a nigdi nikoga nije čut ni vidjet;
hoću li neboga cvileći sad umrijet?

1975 O dragi moj sinu, rada bih ja znati,
tko mi će istinu od tebe kazati.
Jeda si gdje zašal⁶⁵ od družbe put pravi,

⁶⁵ zašal - zalutao

1980 ter mi si sam zaspal u pustoj dubravi,
ter njeka huda čes, moj sinko, iz luga
nanesla gusu jes na tebe bez druga,
neka si za sužnja u tojzi dubravi,
da majka pritužna s tobom se rastavi?
Ako bih ja znala, da te je za sužnja
zla gusa vazela u lugu pritužna,
1985 sve bih sad skupila iman'je i blago
i tebe odkupila, djeteece pridrago;
to li sve bogastvo nije dosta za tebe,
sama bih u robstvo podala ja sebe,
da mi tuj ne stojiš pri stupu cvileći
1990 jaki rob i veziš slobodu želeći.
Zatoj se ja bolim i plačno ja tužu,
umrijeti er volim, priku smrt da združu,
da mi se tužan grob prî reda otvori,
neg da si, sinko, rob gusarom u gori.
1995 Ali te sred luga samoga privari
zla zmija iz kruga⁶⁶, ter mi te udari
u grozno srdačce s čemerom bez lijeka,
- jaoh moje sunačce! vajmeh mi dovijeka! -
ter mi tuj sam osta u lugu ležeći?
2000 a majka tva dosta tužna je cvileći.
Ako bih ja sada bez sumnje toj znala,
sva bih se od jada, moj sinko, skončala:
išla bih stranputa po gorah hodeći,
jak trudna košuta kladenca želeći,
2005 jeda te gdje nađu ležeći na travi,
da staros naslađu, moj sinko gizdavi,
prije neg se rastanu, neka te celivam
i smrtnu tuj ranu neka ti zavijam.
Jak bosil i trator zač gojih tvu mlados,
2010 da mi si razgovor ljuveni u staros;
a sad mi poveni jaki cvit na travi,
i majku ljuvenu cvileći ostavi.
Oh, da bih ja znala, da me ćeš ostavit,
ne bih ti ja dala takoj se odpravit;
2015 zač bih se spravila za vami hodeći
i svud bih hodila putom vas slijedeći,
ter ne bih mislila, ni u misleh ovakoj
sad ne bih cvilila čuteći nepokoj.
O dragi moj sinče, dušice ljuvena,
2020 gizdavi jeljenče od luga zelena!
tko mi te usplaši i s majkom razdijeli,
što majku ne utaži, da grozno ne cvijeli?

⁶⁶ *zmija iz kruga* - zmija sklupčana u klupko

Orle zlatoperi, kamo si poletil?
što majci zaperi u srce jadan stril?
2025 Paune pozlatan, kud zajde po travi?
jurve je treći dan da majku ostavi.
Moj sivi sokole, mitaru prilijepi,
što majci na pole srdačce procijepi?
Kragujče gizdavi, reci mi Boga rad,
2030 u koj si dubravi loveći ostao sad?
Tko mi će ljubiti tve lice pribilo
i tebe bluditi vazamši na krilo?
Jaoh, rec' mi istinu, molim te rad Boga,
da ovakoj ne ginu u misleh neboga;
2035 jeda si gdje zašal loveći ku vilu,
ter joj si sam zaspal truđahan u krilu,
u sjenci zeleni, u cvijetju i travi,
pri vodi studeni od velje ljubavi?
od mladac i vitez kako je običaj
2040 nositi ljuven vez, pri kom je tužni vaj.
Da grijehom toj bude, da mi toj tko reče,
da s' zašal u blude s tom vilom daleče,
sada bih ostavila polače i dvore,
i staros spravila put luga i gore,
2045 i glas bih pustila gorčiji od jada,
da duša iz tila i srce ispada,
po gori hodeći, vaj, gdi su ti luzi,
suzice roneći u vaju i tuzi,
da najdem tuj vilu gdje s tobom pribiva,
2050 gdi mi te na krilu u lice celiva,
bolježljiv da moj plač u tojzi dubravi
sasma te sinko tač s tom vilom rastavi,
da te ta zla zgoda, s kojom su sve tuge,
daleče od roda ne vodi u luge,
2055 da tvoja dobrota k majci se povrati,
da t' majci života prije reda ne skrati.
Zašto bi pravedno, o dragi sinko moj,
da s majkom zajedno provodiš život tvoj;
zač si moj dragi sin po božjoj ljubavi,
2060 a sad mi trnov klin u srcu ostavi,
i ranu bez lijeka, o dragi sinko moj,
da želim dovijeka ljuveni ures tvoj.
Toj li te taj vila, cvileći gdi stojim,
joh, ne bi vratila, da mi te posvojim,
2065 rekla bih: o vilo, dijete mi slobodi
pridrugo i mило, a mene za nj vodi;
sve zlato i blago još ti ću ja dati,
ako mi pridrago djetešce povrati.
Još njeka boljezan kolje me i davi,
2070 ka javi i u san prije mi se ne objavi:

er mnim da neki glas bolježljiv govori:
raspleti majko vlas, pogiboh u gori,
i crno rušce kraj, na sebe ter stavi,
er dragi sinak tvoj z glavom se rastavi
2075 lovac se privari tekući za zvijeri,
ter mene udari, ter mene umjeri
strijelicom, jaoh! sade, koja mi žagorno
objestran propade srdače jadovno,
u ovoj dubravi ter tužna taj strijela
2080 život moj rastavi i dušu od tijela.
Bez sumnje da je toj, kako bih ja znala,
o dragi sinko moj, hrlo bih ustala,
ter tako od tuge bez stida i srama
bjesneći u luge pošla bih ja sama,
2085 jeda te višnji Bog, jaoh meni, objavi,
gdje ležiš ti nebog izranjen u travi,
jeda te zastanu duhata u gori,
da t' vidim tuj ranu, koja te, joh, mori;
er bil'je razliko što je zemlja sazдала,
2090 drobno i veliko, sve bih tuj sabrala,
ter bih ti povila, moj sinko, tuj ranu,
i suzam polila za ljubav srčanu;
kad suze i bil'je zajedno se sastave,
da kažu posil'je, da tebe ozdrave;
2095 to li bih ja zaman toj bil'je sabrala,
uzdah bih moj jadan k nebesom poslala,
suzice roneći neka tuj izdahnu,
pri tebi stojeći za ljubav istahnu,
neka tuj prijeka smrt u tojzi dubravi
2100 oba dva bude strt i u jedan grob stavi,
ljubavi jedina, da t' majka ne tuži,
da majku i sina jedna smrt sadruži.

GOVOR TRETI

Šator.

Kujača djevojka i Sara.

KUJAČA:

O gospo, što je toj? - brižna ti ja bila!
što si taj nepokoj i čemer združila?
2105 sve smo se jaki mraz studeni stvorile
gledaje tvoj obraz i oči, ke cvile.
Vrzi plač na stranu, danas ćeš prije mraka

2110 vidjeti na stanu z družinom Izaka,
ne brin' se nijednu stvar, nemoj se izgubit;
tamo je gospodar, što može drugo bit?
Izaku neće dat od sebe nikudi,
Izak će sveđ š njim stat; tim veće ne trudi.

SARA:

2115 Neboga Kujača, što mi vaj prikladaš
i ranu od mača po srcu zadavaš?
Sve pođ'te na stranu, molim vas rad Boga,
neka ja ostanu cvileći neboga;
vajmeh nu nebore! zašto sam zle volje,
er žalos to gore svaki me čas kolje,
2120 i naljep s čemerom - brižna ti ja bila! -
me srce kosorom korijepi iz tijela.

Zagraka vran.

Čuju gdje grače vran, ne more dobro bit,
hoću li brižna stan crnilom vas pokrit?
i ruho još crno vazeti na sebe?
2125 zač mi je sve krno i gluho bez tebe;
neka se crni stan, o dragi moj sinče,
pokli mi ljuti trn u srcu izniče.
Zač mi je zao danak, srce mi sve plače,
er zaman taj vranak kod stana ne grače.
2130 Plačna je ovo stvar, žalos me pokosi,
ovi mi poklisar tužan glas donosi;
zašto mi govori - vajmeh mi! - vranak taj:
sama grob otvori, živa se ukopaj;
ljuta zvijer u gori u pustoj dubravi
Izaka umori i s tobom rastavi.
2135 Moj dragi Izače, reci mi rad Boga,
tko mi te izmače iz srdačca moga,
i sasma rastavi i sa mnom razdijeli,
jedina ljubavi, da život moj cvijeli?
2140 ter ne vim⁶⁷ koga zvat, pravedni moj Bože,
da cvilit i plakat tužnoj mi pomože.
Zač nije tej žene, što na svijet Bog sazda,
veće poražene negli sam ja sada
nevoljna i tužna vječni trud poznala
i plačna i sužna za sinkom ostala.
2145 O zemljo, kako mož' trpjeti - jaoh! - sada

⁶⁷ *ne vim* - ne znam

gdje meni bridak nož srdačce propada?
O sunce svjetlušte, o zvijezde nebeske,
o ptice letušte, o zvijeri zemaljske,
djevica i žene pridrage i mile,
2150 od mora Sirene i gorske sve vile,
i vi svi Satiri, ki lugom hodite,
i vi svi pastiri, ki stada gojite,
i svi vi građani, velici i mali⁶⁸,
i vi svi seljani, koji ste tuj stali,
2155 knezovi i bani, vlasteli čestiti,
i puče izbrani, svijeh vas ću moliti:
rec'te mi, molim vas, pod nebom jeste li
gorčiju do danas boljezan vidjeli
- a jaoh i lele! - negoli od mene?
2160 gdi me su sapele tužice pakljene,
gdi mi se izvija srdačce - jaoh! - sade,
jak priljuta zmija u procijep kad pade.
Koje bi kameno srdačce - jaoh! - bilo,
da sa mnom zajedno sad ne bi cvililo?
2165 gdje tuga na izmit me srce izvija
i kamen stanovit moj uzdah probija.
Tko je tvrđi neg lav, da me sad ne združi,
da sa mnom za ljubav čemerno ne tuži?
tko je tvrđi neg kami ali panj stanovit,
2170 vaj! da se suzami ne bude vas polit,
tužnu me gledaje i plačnu zadosti,
gdje ćutim sve vaje, i velje žalosti?
Jaoh što se ne stvorih u mramor studeni
prije neg te porodih? moj sinko ljuveni!
2175 ter ne bih cvilila rad tebe za žalos,
ne bih te želila neboga u staros.
Jaoh mislim u saj čas rad tvoje ljubavi
podrijeti sijedi vlas i s kožom na glavi.
Ptičica je li kâ u gustoj dubravi,
2180 da rane bez lika ove me izbavi,
ka ima taku vlas od gornjijeh visina
da meni tužnoj glas donese od sina?
O slatki Bože moj, harna t' bih ja bila,
biserom ptici toj krioca bih povila,
2185 i drugom još platom tako ju platila,
er perja sva zlatom njoj bih pozlatila,
još bih joj stavila drag kamen na grlo,
pak bi ju spravila veselo i hrlo,
da joj je pohvala od družbe ljuvene,
2190 er ju sam poslala s darovom od mene.

⁶⁸ *velici i mali* - misli se na plemstvo i pučane

Zač ne vijem istinu, je li mi zdrav sinak,
ali mi poginu ljuveni moj Izak;
neboga ter tužu tvrdo se boleći,
i dijelim sad dušu djetečce želeći.
2195 Ako si sinko živ, k majci se povrati,
da mi plač boležljiv života ne skrati.
Ja te sam rodila, ljubavi jedina,
i prsim dojila, jakino sve sina;
prsim te ja dojih, starica neboga,
2200 i lijepo odgojih do časa ovoga.
Toj li si priminuo, vječni ti duši raj!
a mene pristignuo u tuzi smrtni vaj!
od tuge tolike da se prije rastvoru,
da tvoje vrsnike ne gledam po dvoru;
2205 zač mi su jadove, - brižna ti ja bila!
er ve bjeħ darove na tvoj pir spravila,
mlada nevjestica, za te biħ ju dala,
za mnogom namjesnica koja bi ostala.
Zato će jaoh nemir me srce podrijeti,
2210 vesel'je i tvoj pir er neću vidjeti.
Ako te umori, moj sinko ljuveni,
prijeka smrt u gori, nebozi vaj meni!
gdje ležiš ničice, mâ časti i diko,
nikao cvijet ružice i cvijetje razliko
2215 svakoga narava, ljuvena ma hvalo,
što zemlja zadava veliko i malo,
po cvijetju u gori neka se poznavala,
da se tuj rastvori tva mlados gizdava;
i ako putnici u goru ki zađu,
2220 u drobnoj ružici neka te tuj nađu,
neka se spomenu i neka govore:
tko ovdi povenu u cvijetju sred gore,
i goru sadruži s majčicom rastavljen,
Bog mu dal raj duši u vijeke i amen!

GOVOR ČETVRTI

Šator.

Gojisava djevojka, Sara i Kujača.

GOJISAVA:

2225 O gospo, - brižna ja! - što je ti gorki plač?

SARA:

2230 Gojisava pođi tja, kolje me bridak mač
i srce podira, tim plaču i cvilim;
er ne imam ja mira, ter brižna duh dilim.
Zatoj me nijedna vas, čuj, nemoj pitati,
er čekam tužan glas, ki me će priklati;
da tomu prosti Bog, tko me sad umori,
tko meni tužnoj grob prije reda otvori,
neka mu Bog prosti, duša mu blažena!
2235 ali ja zadosti ostah poražena,
ostah poražena u tuzi i vaju
vrhu svih jaoh žena, ke sinke rađaju.

Ukloniše se djevojke, Kujača sama osta podalje malo od gospođe.

Kujača, što činiš? nu sjemo bliže priđ'!

KUJAČA:

O gospo, što veliš? ovdí sam, zapoviđ'!

SARA:

2240 Oh da znaš, družice, kako sad umiru
i ke mi tužice srdačce podiru,
jakino grmuša sva bi tuj streptila,
er tijelo i duša sva bi se smutila;
a ti toj ne poznaš, kako ja neboga,
zač sinka ne imaš od srca od tvoga;
2245 er da se u moj hip⁶⁹ ti budeš stvoriti,
znala bi taj nalip kako je popiti,
od srca tko rađa po božjoj ljubavi,
pak sinka ustrađa, koji ga jad davi.
Tijem posle ostavi, sve, mile, povrzi,
2250 hrlo se odpravi, prid stanom ter stojzi⁷⁰,
jeda tko od kuda da kaže što godi,
od muke i truda da me Bog slododi.
Er brižna tuguju, srce mi brižno mre,
dokoli začuju da Izak zdravo gre.

⁶⁹ *u moj hip* - u moj kip, u moje tijelo

⁷⁰ *stojzi* - "Može biti da bi trebalo *strzi*." (Jagić - Kaznačić)

Izide Kujača s kudjeljom, poče se obzirati okolo, ne vidje nikoga, poče prste lomiti.

KUJAČA:

2255 Vajmeh meni, moj Izače!
kudje nam se sad odpravi?
tužnu majku ter ostavi,
da za tobom grozno plače.
2260 Još cvileći kad uzdahne
od jadona i tužica,
drobni bosio i ružica
do korijenka sve posahne.

GOVOR PETI

Pridšatorje.

Pastir tuđin, Kujača i Gojisava djevojke.

Pastir, koji osta speći na putu, uspregnu iza sna i sam sebi govori.

PASTIR:

2265 Uglješa, zao ti dan! što t' mi se prigodi!
Zao ti si vidio san! jur sunce zahodi.
Gdi me će mrkla noć zateći s pomrake?
u selo neću doć za sunčane zrake.

Dijeli se pastir, vidje ga Kujača iz daleka, zove Gojisavu, koja staše u šatoru.

KUJAČA:

O, Goje, Gojisava!

GOJISAVA:

Jeda s' što vidjela?

KUJAČA:

2270 Goje, živ' ti glava, izljev' to do ždrijela,
njetko je daleče, sestrice srčana,
umahom nu teče i hrli put stana.

GOJISAVA:

Dobar je biljeg taj, ma nu ga ti tamo
sestrice popitaj s čijem hrli ovamo.

Dođe pastir i Kujači govori iz daleka.

PASTIR:

Pomozi Bog, moma, ži t' sreća! rec' pravo,
gospa je li doma? jeste li sve zdravo?

KUJAČA:

2275 Zdravo ti smo, mile, vas nam je zdravo stan,
nu smo danas bile zlovoljne po vas dan;
zač gospa uzdiše i suze otira,
zaman ju svi tješe, od sebe svih tira;
2280 vas dan je sidjela zlovoljna u klijeti,
i još nije izjela nijednu stvar na svijeti;
nu samo nabata štapa se držeći
malo prije na vrata jadovno tužeći,
suzice roneći, ter na dvor izviri,
Izaka hodeći jeda gdje zamiri;
2285 boji se da ga zvir ne bude izjela,
ter tužna ne ima mir, čim bi ga vidjela;
nu kad ga ne vidi, velik trud oćuti,
i taj čas problidi jaki ruj prižuti,
zdrhta se još nje put i od tuge pože se
2290 jakino zelen prut, kad vihar njim trese;
poče ju od muke mrtvi znoj topiti,
ter prste i ruke sve poče lomiti;
od velje tužice po zemlji pak leže,
tere se ničice za mrtvu proteže;
2295 a ja toj videći, gdje joj se znoj trže,
uhrlih cvileći pospješno najbrže,
k čerinu potekoh, ter joj na žeravi
dva jajca ispekoh, jeda se oporavi;
i potom pak skoćih, ter joj vinca bijela
2300 krastovac natoćih bez vodice cijela;
nu ne htje da okusi nijednu stvar od jada,
neg grozno prosuzi veće ner ikada;
a ja ti Kujača ne mogoh po vas svit
suzice od plača do sada ustavit.
2305 Zatoj su - jaoh lele! - sve naše polače
žalosne ostale, starica gdi plače,

tim se sve bolimo, pravo je sad rijeti,
er velmi želimo Izaka vidjeti.
Treći je dan danas, s Abramom er pođe,
2310 a još nam nijedan glas niodkuda ne dođe.
Svehla bi travica od velje ljubavi,
kad majka starica na put ga odpravi,
gdje željno cviljaše u suze sa svu moć,
koliko da znaše da neće skoro doć.
2315 Zatoj sam izašla, ter stoju prid vrati,
jeda bih sad našla, tko nam će glas dati,
jeda tko od kude putom se namjeri,
da kolač dobude⁷¹, da gospu namiri.
A sad te zaklinam na vjeru i Boga,
2320 i još te vazimam za braca dragoga:
da mi si Bogom brat, putniče ljuveni,
ako što moreš znat, objavi ti meni;
ako si gdi što čuo, moj brajo, kaži mi,
ali se razminuo u drumu gdi š njimi;
2325 kazuj mi sve pravo, toj ve mi posluži,
tako ti bit zdravo, tako te Bog združi!
Koje li te zgođe, rada bih još znati,
u naš dvor privode, tere se sad svrati?

PASTIR:

2330 Sestrice pridraga, pravo je tebi rit,
ljubav me primaga da budu ovdi prit.
Prišal sam na pospjeh, da se vam prijavim,
neka vas misli svijeh i sumnje izbavim;
nu tamo poteci, priprav'te lijepu čas⁷²,
gospođi ter reci: grede ti dobar glas.

KUJAČA:

2335 Koji je dobar glas, gospođi što ću rit?
bit ti će lijepa čas, jeda li ć' bliže prit,
da kažeš od glasa? nijednoga nije s nami
na stanu od pasa, tamo su s ovcami,
lale, ži mi duša! pravo ti ja velju,
2340 neg samo mrkuša leži u žeželju.

⁷¹ *da kolač dobude* - da dobije nagradu za donositelja dobre vijesti

⁷² *čas* - čašćenje, gozbu

PASTIR:

Ako ću bliže prit, sve vam ću kazati,
nu ćeš ti gospi rit, da pride tuj k vrati;
er neću unutra, neka t' je toj znati,
da bih znao do sjutra za plotom kukati.
2345 Sestrice pridraga, zašto je s prijekora
priti priko praga od tuđega dvora;
a kamo stid i sram i velja zabava
da tuđin dođe sam gdje muškijeh nije glava?
Er ljudi govore, a priča nije zaman,
2350 da ništor nije gore neg mladac besraman,
a navlaš meu nami kad mladić odluči,
da se rukojami, da momu zaruči.

KUJAČA:

Pokli je toj takoj, a ti ćeš tuj sada
počekat, brate moj, odgovor čijem se da.

GOVOR ŠESTI

Šator.

Kujača i Sara.

KUJAČA:

2355 Izljezi gospoje, njeka je nova stvar,
k stanu nam sad dođe s planine mlad ovčar,
ter veli darove da budeš spravljati,
er dobre glasove sad nam će kazati.

SARA:

2360 Nu sama popitaj, tako te Bog spasi,
odkud je pastir taj i ki su toj glasi;
er ovo ne mogu postupit⁷³ od muke,
dala bih sad Bogu dušicu u ruke;
ali ga dozovi da pride ovamo,
ki su to glasovi neka ga pitamo,
2365 jeda se za Boga daj sada namiru,
er ovo neboga cvileći umiru,

⁷³ *postupit* - koraknuti

i duh mi ispada tvrdo se boleći
od tuge i jada, djeteeće želeći.

GOVOR SEDMI

Pridšatorje.

Kujača, Pastir i Sara.

KUJAČA:

2370 Gospođa ti veli, nu priđi jedan čas,
 od tebe čut želi ki je toj dobar glas.
Pristupi ovamo, tako ti zdravo bit!
 er ona do tamo ne može sada prit.

PASTIR:

2375 Sestrice, da pridu? nu čekat nije kada,
 na prešu er idu k družini na stada,
tamo se vučica okoti u ljuti,
 stigla ju tužica, kleti joj svi puti!
er stado gdi stoji i gdi se napasa,
 bune se ne boji ni laje od pasa,
2380 neg sebe sve kolje i sebe sve kosi,
 i što je najbolje, na štence toj nosi.

Pastir priđe prid vrata, na koja dolazi Sara.

2385 Dobra kob na stanu, gospo, mijesi kolač,
 a tužbu na stranu ostavi i taj plač,
ter s mirom počini i veće ne predaj,
 niti se čijem brini, ner hvalu Bogu daj;
er z družbom gre Izak, govoru t' ja pravo,
 pridragi tvoj sinak veselo i zdravo,
s velikom ljubavi nazva ti dobar dan
 i slatko pozdravi i ostali vas svoj stan;
2390 za mnom su ostali, u putu planduju,
 i mene poslali da ti glas kazuju:
gredu ti svi zdravi; zatoj sam ja poslan,
 a ti sve pripravi, past ti će sad na stan.
2395 Drugi je gospo glas, nemoj ti žao biti:
 žedan sam kako pas, daj to se napiti,
tijekom sam sve tekao, nigdjer se ne ustavih,
 da bih vam prije rekao, što sada opravih,

ter pikat i pluće u meni sve gori,
sunačce er vruće tvrdo mi domori.

SARA:

2400 Mlijeka da' od tuda, neka se napine,
u sjenci od truda dokoli počine,
Kujača, pak mu daj s košuljom ubrusac,
dva sira i kravaj i crven klobučac.

Donese Kujača dar i mlijeka u kutlu, ter da pastiru.

SARA:

2405 Moj brajo pođ' z Bogom, hvala ti na službi,
svudi Bog bio s tobom po putu u družbi.
Za ljubav primi toj, zašto je i pravo,
odkoli sinak moj z družinom gre zdravo.
Htio bi se bolji dar za tako dobar glas,
nu primi toj na har, moj brajo, i na čas.

PASTIR:

2410 Visoka ti hvala, gospoje čestita,
lijep mi si dar dala, ino se ne pita;
nije daru zabava⁷⁴, lijepa je gospo čas,
lijep je dar i sprava, ku primih sad od vas.
Er gospo ovi dar ako bi sad primio
knez ali katunar, ne bi mu zabavio.

SARA

otide u šator govoreći:

2415 Bogu mi sad hvala, komu sam na službi,
er nijesam ostala u plaču i tužbi
i velmi dresela u vječnomu vaju,
neg sasma vesela rad sinka ostaju.
2420 Zač prije mnjah od jada s duhom se rastati
neg vijekom ikada živijem se sastati.

Vrati pastir kuto Kujači.

⁷⁴ *zabava* - prigovor, zamjerka

PASTIR:

2425 Kujača nebore, je li što ostalo?
pluće mi sve gore, kani oto još malo;
jezik se moj veže, usta mi sva sahnu,
sunce mi prižeže, da nebog izdahnu.
A tomuj nije lijeka, o Kuje, ži mi ti!⁷⁵
neg kisjela mlijeka trbuhe naliti.
Er putnik ki trudi i o trudu ki radi,
taj hipi i žudi da pikat ohladi.

KUJAČA:

2430 O Goje, Gojisava, jeda to kako mož'?
Goje, ži ti glava, dones' to mlijeka još.

GOVOR OSMI

Pridšatorje.

Gojisava, pastir, Kujača.

Donese Gojisava mlijeka i da pastiru.

GOJISAVA:

Još ga su dva mijeha, imaš ga šta piti,
nu ga pij iz tiha, nemoj se pobiti.
Er putnik ki trudi, ter mu put dodijie,
mnokrat mu naudi, lakomo kad pije.

Napi se pastir, vrati kutao Kujači, popleska ju po šiji.

PASTIR:

2435 Kujača nebogo, što si mekušasta?

KUJAČA:

Ne dedeli mnogo, rđo mrkušasta!
niti mi pipaj šiju, da t' za takoj dilo
sada ne prišiju plješnicom po rilo,

⁷⁵ *ži mi ti* - živio mi ti, života ti

2440 ter te će naći vaj i velja vaština;
pođ' doma, ludo zjaj, gdje ti je baština.

GOJISAVA:

2445 Vrzi smijeh na stranu, ne išti pečali;
kad budeš na stanu, z domaćom se šali;
zašto je prijekor nam i velja zamjera,
prišalac ovdí sam da zube ocijera,
ter - ží mi bratica! - sad ti će prileći
objestran vratnica tutako za pleći.

PASTIR:

2450 Vaj Bože pečali! što vidim ja sada!
gdje ti se ne šali, gdi je čeljad mlada?
U našem katunu - brižne se čuvale! -
ne čine pobunu, kad se mladi šale;
neg tamo sve mome običaj imaju:
prije neg se udome, s mladci se štrkaju,
ter naše sve selo, pravo vam sada rijeh,
vazda je veselo, er je tuj šalom smijeh,
2455 tanci su i pjesni, glumac je bez broja,
velje su ljuvezni, rados je svakoja,
dijele se kitice i cvijetje ostalo;
a vi se brižnice čuvate za malo.
Još kad se gdje staju, čuje se dva milja
2460 gdje se tuj mlaskaju celivom nazbilja.
Zato je višnji Bog meu nami stolom sio,
teče se sve na stog, svega je što bi ktio.
Dobar je tuj žitak; jošte se prigodi,
da z glume pribitak mnokrat se nahodi.
2465 A ovdí je zakon zao, ží mi Bog i glava!
i s vami ne bih stao, da meni tko dava
u šaku da broju tri zlate dukate,
da s vami dan stoju, kad se vi čuvate.
Nu se ja odpravih, vašim se nadajte;
2470 ako što ludo rih, za Boga praštajte.

Dijeli se pastir, a djevojke zakloniše se u šator.

Svrha četortoga skazan'ja.

SKAZAN'JE PETO

GOVOR PRVI

Šator.

Sara, Kujača, Grlica djevojke.

Uteče kokot iz šatora, djevojke počese se smijati.

SARA:

Što je tamo taj buna? što se taj smijeh spravi?

KUJAČA:

Kokošicu kuna pinđuru udavi.

SARA:

Nu tuge i vaja? odkud je skočila?

KUJAČA:

I košic pun jaja jošter je razbila.
Odkud se privuče, nu ne vijem kazati,
nu, brižna! povuče pinđuru za vrati,
i tamo na plotu - brižna ti ja bila! -
zlatanu kokotu oguli sva krila.

2475

SARA:

Mnokrat se toj zgodi od časa do časa
da kuna dohodi, gdje čuti nije pasa.
Djevojkam govori, koje stahu prid vrati:

2480

Što tamo zvečite? što li ste tuj stale?
u kuću ždenite kokoši ostale.
Er ako taj kuna opet se povrati,
sve će do bokuna⁷⁶ kokoši zaklati.

⁷⁶ *do bokuna* - do zadnje, do (zadnjeg) komada

GRLICA:

2485 Zaman ja ne stoju, neg strgu bez šale,
jesu li na broju kokoši ostale,
i pipličići mali dočim se ukrote,
koji su ostali bez majke sirote.

SARA:

2490 Prosa im uspite, neka se ne bune,
dočim se nasite i volju napune.
Pak obje ustan'te najbrže zajedno,
ter lijepo dom sprav'te, da je sve naredno.
Sada će naši bit, koje smo žudjeli,
trudni će k stanu prit, dalek su hodili;
neka sve zastanu, neka se ne brinu,
2495 kad budu na stanu, da trudni počinu.
Mijesite kravaje, stolicu naprav'te,
i svega neka je tuj lijepo priprav'te,
oni čas kad pridu, da veće nije čekat,
neg na sto da sjedu, da počnu blagovat.

GRLICA:

2500 Oto će, gospoje, putnici zdravo prit
i naredbe tvoje sve ti će spravne bit.
A ti se veseli i ostavi nepokoj,
tve srce što želi zašto ćeš vidjet toj.
I Boga proslavi i hvali zadosti;
2505 koji te ne ostavi u veljoj žalosti;
hvalu mu, gospo, daj i slavu svaki čas,
er nam prije na svijet saj ne dođe bolji glas.

GOVOR DRUGI

Zagorje.

Abram, Kresoje djetić.

Bivoši doblagovali, Abram govori družini, koji sjedahu š njim za trpezom.

ABRAM:

2510 O sinci ustan'te, Bogu zahvalimo;
nu lijepo sve sprav'te, ter k stanu pođimo;
najbrže da se gre, da tijekom pođemo,

er Sara strahom mre, dokli prije dođemo.
Često nas gledaju, kad ćemo k stanu prit,
er od nas ne znaju nijednu stvar na saj svit.
Nu prije neg se počē, viđ'te po sve strane,
2515 da tko što ne ođe, da tu što ne ostane.
I kada na domu budemo zdravo prit,
čujte se⁷⁷, nikomu nemojte ništa rit
od ove svjetlosti, koju smo vidjeli,
i božje milosti, kojom nas nadijeli.

KRESOJE:

2520 Tako nam ne združiti s tužicom gorki jad!
sve ćemo obslužit što nam si rekal sad.
Er bi prije svaki nas volio se spraziti
ali se u propas pod zemlju staviti,
da nam tuj vijekom duh i cvijeli i tuži,
2525 negli sve na posluh da t' se ne obsluži.
A toj zna Bog pravi, ki vlada nebesa,
ki nam sad objavi taj velja čudesa.
Tijem nemoj nikadar nijednu stvar misliti
da ćemo ikadar toj čudo odkriti.

Diže se Abram z družinom.

GOVOR TRETI

Pridšatorje.

Kamprela, Sara i Izak.

*Bivši se približao Abram s družinom, Kamprela stavi se⁷⁸
od njihova došastja ter zaleti se ti glas kazati Sari.*

KAMPRELA:

2530 Izljezi tuj do vrat', žamor se jur čuje,
gospoje - ži mi brat! - družba nam putuje:
na ždrijelu što postah⁷⁹ izašad⁸⁰ prid obor,
Izakov tuj poznah po glasu razgovor.

⁷⁷ *čujte se* - čuvajte se

⁷⁸ *stavi se* - opazi, primijeti

⁷⁹ *postah* - zaustavih se, stadoh

⁸⁰ *izašad* - izašavši

2535 Svi gredu veselo, gospoje pridraga,
sada će u selo svi pasti jednaga.

Izljeze Sara iz šatora, dođoše svi putnici.

SARA

zagrlj Izaka i govori:

Hvaljen Bog pravedni! er vas sam vidila;
tvrdo sam ove dni sve od vas mislila;
mnjela sam prije umrit, a toj zna Bog pravi,
neg ćete k stanu prit veseli i zdravi.

Obrati se k Izaku.

2540 Moj sinko, što ovo bi? rada bih ja znati,
što mi vas prije ne bi; hoć' li mi kazati?
Er ti sam ja bila nevoljna do sada
i grozno cvilila od tuge i jada;
od oni prvi čas, ki ste se dijelili,
2545 ja ne znah do danas gdi mi ste vi bili;
ter tužna, jaoh, ostah, tebi se bojeći,
i sumnjit ne pristah, tvrdo se boleći;
i ne imah nigdar mir, zašto sam mislila
da te je ljuta zvir u gori izila.
2550 Sad slava i hvala da pade prid Boga,
er nijesam ostala bez tebe neboga,
ter mi se sva žalos i gorko dresel'je
obradi u rados i rajsko vesel'je.

IZAK:

2555 Zdravo smo svi bili, majčice, do sada,
Boga smo molili da nam Bog milos da;
a pak smo mi išli po njivah, gdi siju,
i stada obišli i vodu gdi piju;
dva dni smo pak stali s pastiri, majčice,
i red smo tuj dali, da strigu ovčice.
2560 I tuj sve naredno i spravno ođosmo
i na stan zajedno na zdravl'je dođosmo.

GOVOR ČETVRTI

Pridšatorje.

Sara, pastiri i vas puk domaći.

SARA:

Pastiri pridite, sve stvari ostav'te,
u dipli svirite, ter Boga proslav'te,
klikujte iz glasa, da se Bog proslavi,
2565 plačnoga poraza koji me izbavi,
dresel'je u rados koji mi obrati
i meni u staros djetečce povrati.

Počese pastiri sviriti i pojati.

PASTIRI

O pastiri, bratjo naša,
molimo vas rad ljubavi,
2570 svak se od vas hrlo spravi,
ter ostav'te stada vaša.
Dajte dipli i svirali,
svi se lijepo pripravimo,
glasom Boga da slavimo,
2575 ki nas zbljude od pečali.
Zač je, bratjo, takoj pravo,
jednijem glasom da kliknemo,
k nebu ruke da dignemo,
er nam Izak pride zdravo.
2580 Zato pjesan ovu pjesmo,
da ju čuje gospa stara,
er nam milos Bog odzgara
svu dopusti, kako htjesmo.
Ter svirali ne štedimo,
2585 zač je došlo sada vrime,
da slavimo božje ime
na ljubavi, ku vidimo.
Slavimo te, Bože, sada
u svirali i u pjesni,
2590 er od tuge i boljezni
slobodi nas i od jada.
Hvala Bogu na svom⁸¹ daru,

⁸¹ *svom* - njegovom

2595 pravednomu gospodinu,
er nam Izak ne poginu,
ter namiri gospu staru.
Veseli se, o gospođe,
i ti s nami Boga slavi
na milosti i ljubavi,
er nam Izak zdravo dođe.
2600 I tužice sve ostavi,
zač se ovdi svi stanismo,
i dobro se sahranismo,
i dođosmo na stan zdravi.
2605 Zatoj, gospo naša draga,
sada spravi lijepo dare,
ter nadari svoje ovčare,
ne štedi nam svoga blaga,
pokli ti smo došli zdravo;
2610 a sada te Bog sahrani
i svakoga zla obrani;
ti nas spasi vječna slavo!

SARA:

Svi, ki ste tuj bili, hvala vam na službi,
er me ste združili u plaču i tužbi,
i mnom se svaki vas⁸² žalosno poboli
2615 i suzam svoj obraz rad mene tuj poli.
Zato ću na pospjeh višnjega sad zvati,
ki meni plač u smijeh i u rados obrati;
da vam Bog milos da, da vam se plod plodi,
i svakoga jada neka vas slobodi;
2620 i one suzice, ke se su prolile,
od Boga prid lice da bi se skupile,
da milos od Boga svoju moć ne krati,
od puka ovoga da sve zlo odvrati;
da vas Bog sahrani i okrili svijeh strana
2625 i da vas obrani istočnijeh krstjana;⁸³
svakom zlotvoru neka moć pogine,
a navlaš na moru ki robe i pline.

Obrati se Sara k ženam.

O majke izbrane, ke sinke hraniste,
u tuđe pak strane dalek ih spraviste,

⁸² *svaki vas* - svaki od vas

⁸³ *obrani istočnijeh krstjana* - obrani od istočnih kršćana: očiti anakronizam!

2630 visoka vam hvala od zemlje do nebes,
ere sam poznala što prava ljubav jes;
zač me ste u tugah združile zadosti,
kad plovijeh u suzah od velje žalosti;
zato ću roniti suzice neboga
2635 i milos prositi i ljubav od Boga,
da milos pokaže, da milos ne brani,
da sinke sve vaše oda zla obrani,
da ih Bog provodi i sada i u vijeke,
i da ih slobodi od smrti od prijeke;
2640 i kad se obrate, pak z božjom ljubavi
na stan se povrate veseli i zdravi.
Er kad se rađaju i lijepo ushrane,
a pak se strađaju, mačne su toj rane,
mačne su toj rane⁸⁴ i tuge u vaju,
2645 er majke sve plačne za njimi ostaju;
zač majci za sinkom čemerna taj strila
srdačce s korijenkom podire iz tila.
Ako je koja vas, ter sinke ka želi,
može znat taj poraz i nemir dreseli
2650 i čemer bez lijeka, kako se probavi,
kad majku smrt prijeka od sinka rastavi.
Za ljubav srčanu a sad se odprav'te,
i pođ'te sve k stanu, a mene ostav'te;
zašto je jur kasno, mjesec je u oblaku,
2655 a ženam nije časno putovat po mraku.
Tamo dom vladajte, još vas ću moliti,
i sinkom ne dajte po mraku hoditi:
zač mrakom tko hodi i mrklu noć ljubi,
mnokrat se prigodi da glavu izgubi.
2660 Blagosov ovi moj, Bože ne pogrdi,
negli ga u kril tvoj primi i potvrdi!

Svrha petoga i najpokonjega skazan'ja.

⁸⁴ Zbog rime bi vjerojatno trebalo: *rane su toj mačne.*

Orfeo

Orfeo dođe prid vrata od pakla ištući Euridiču, žalosno udara u liru govoreći:

Vratari od pakla, slišajte tužicu,¹
koja me, vaj, prikla² ištući družicu
i milu i dragu, srčano ku ljubih,
rad koe svu snagu i krepos izgubih,
5 s ljuvena namira zašto mi, vaj, strila
srdačce podira s korinkom iz tila
i smrtni nepokoj za da se pripravi,
čemeran život moj da s' njome rastavi.
Suzice roneći zatoj sad umiru³,
10 žalosno zvoneći i plačno u liru,
jeda mi, vaj, pjesni i grozne suzice
poderu boljezni i smrtne tužice,
da nebog sadružu moju Euridiču,
rad koje sad tužu i cvilim i viču,⁴
15 hodeći mnogo dan od grada do grada
ucviljen i jadan ovakoj do sada.
Vajmeh mi nebore, još sam sve planine
obišal i gore, polja i ravnine,
i luge zelene i guste dubrave
20 rad tuge ljuvene i muke krvave,
sve rijeke i vode obidoh još tužan,
ucviljen, vaj, hode⁵, jaki⁶ rob i sužan,
u suzah plovući⁷ i u plač krvavi
ljubovcu zovući, jeda se gdi javi,
25 nesreća prokleta jeda se naklati,
ter mi ju opeta za ljubav povrati,
nu ne ktje višnji bog, da se ja utišu,
tijem cvilim ja nebog i gorko uzdišu,
zač veća nije boles, kou 'e bog sazdal,
30 neg(o) li ljuven vez odriješit i uzal.
Tijem biste vidili, pakljeni vi dusi,
dubrava gdi cvili i grmje gdi suzi,
satiri i vile gdi bjehu s tugami,

¹ "Orfeo" je sačuvan krnj - nedostaje početak i kraj drame. Isto tako, nije sačuvan ni naslov, nadjenao ga je priređivač prvog izdanja Petar Kolendić, a ne navodi se niti autor, ali nije teško dokazati da ju je napisao Vetranović.

² *prikla* - zbog rime bi bilo bolje *zakla*

³ *umiru* - umirem

⁴ *tužu, viču* - tužim, vičem

⁵ *hode* - hodeći

⁶ *jaki* - kao

⁷ *plovući* - plivajući

35 sva lica polile čemerno suzami,
gdi grozno ja cvijeljah po gori zeleni
i od tijela duh dijeljah, nebogu vaj meni.
Kladenci studeni još se tuj mućahu,
kad moj trud ljuveni u pjesni slišahu,
40 i staše sve rike i teći ne ktiše,
da tužbe velike i moj plač usliše,
i zvijeri i ptice još grozno plakahu,
gdi moe suzice niz obraz kapahu,
zač polih sve pute suzami nebavac,
od muke priljute ucvijeljen udovac,
45 ter cvilih toliko za žalos ljuvenu,
da cvitje razliko i trava povenu,
jedzero još svako smuti se u taj čas,
k nebesom tutako kad prostrijeh tužan glas,
pucaše još gora, te žalos ta biše,
50 serene iz mora gdi nadvor ispliše,
da mene sadruže u pjesni cvileći
i sa mnom da tuže boljezan dileći,
svi bozi odzgara da vide i čuju,
ki mi plam dogara i kako tuguju.
55 Niz obraz, niz moj bil teku mi, vaj, suze,
a srce u sto dil rasta se na kuse,
zašto ga zli nalip gorčiji od jada⁸
i zlatan ljuven šip objestran propada,
a zatoj ostaju uc(v)ijeljen zadosti
60 u tužbi i vaju i gorkoj žalosti.
Nu suze prisišu, ter cvilit ne mogu
i jedva izdišu, vajmeh mi nebogu,
zač koga smrt prika pod svoju vlas stavi,
nije mu najt lika u bil'ju i travi,
65 a nigdi razgovor⁹ još nijesam ja našal,
prid ovi pakljen dvor zato sam sad prišal,
da moju nevolju i moj plač slišate,
zato vas svijeh molju, plačna me tješate,
vra(t')te mi opeta ljubovcu, ka tuži,
70 nesreća prokleta s kojoj(m) me razdruži,
molim vas za milos, čin'te toj za mene,
dajte ju na svitlos iz jame pakljene,
sunčana da zraka tužnu ju obide,
iz toga pomraka kad nadvor izide,
75 zašto 'e grehota, zašto nije pravi sud,
da takaj ljepota uživa pakljen trud,¹⁰

⁸ *jâd* - otrov

⁹ *razgovor* - utjeha, nada, spas; radost, slast

¹⁰ *uživa pakljen trud* - trpi paklenu muku

zašto bog ne stvori na svijetu ljepšu stvar
 u polju ni gori, ni u vodi nikadar,
 neg je taj gospoja i ures gizdavi,
 80 za kom se svijes moja i pamet zatravi,
 s kojom ja u družbi svu mlados potrajah¹¹,
 a sad se u tužbi nebavac s njom rastah,
 er mi ju pakljen dvor nebogu posvoji,
 u vječni taj ponor da vijekom¹² tuj stoji,
 85 gdi je vječna pomraka i gdi je vječna noć,
 sunčana gdi zraka ne more odzgar doć,
 a zatoj molim vas, er vas je moliti,
 ovi moj plačan glas nemojte pobiti,
 dajte mi gospoju i krunu svijeh vila,
 90 neka 'e posvoju, kako 'e i bila.
 Oh, da se taj milos pakljena ne krati¹³,
 da mi ju na svitlos sunčanu povrati,
 kad bude iziti po vašoj milosti,
 neka se nasiti sunčane svitlosti,
 95 neka se našeta rad naše ljubavi
 ovamo opeta po cvijetju i travi,
 po ravnoj livadi da cvijetje razbira,
 da moj duh nasladi, ki mi smrt podira,
 da žive kladence po lugu pohodi,
 100 krunice i vence da vije po vodi,
 prislavno da poje po lugu pjesance,
 s vilami tuj stoje da igra u tance,
 da moja sva žalos i moje dresel'je
 vrati se u rados i rajsko vesel'je,
 105 da veće takmeno ne predam prid smrti,
 jak zvjere trapeno prid lovci i hrti.
 Zač venu ja tužan i velmi utruđen,
 jaki rob i sužan na zlu smrt osuđen,
 ki trepti i preda i stine, jaki mraz,
 110 ter prijeku smrt gleda prid sobom svaki čas;
 plač, suze i uzdah i ovi gorki jad
 združiti er ne mnjah, kako ga združih sad
 od pakla za vrati, gdi zovu priku smrt,
 da život moj skrati i da me bude strt,
 115 da bi me zabila boljezan prokleta,
 ka me je sputila od glave do peta,
 er žudim, da pozrim taj ures gizdavi,
 rad koga sad gorim u živoj žeravi,
 zač kom bih zapazil tuj diku i slavu,

¹¹ *potrajah* - potroših

¹² *vijekom* - zauvijek, vječno

¹³ *ne krati* - ne uskrati

120 plamen bih zagasil i živu žeravu,
i moj plač i tužbu zabil bih i rane,
da moj duh u družbu s njome se sastane.
Oto ste u pjesni slišali vi sade
125 me¹⁴ gorke boljezni i čemer i jade
od pakla za vrati od mene udovca,
da mi se povrati za ljubav ljubovca,
zač se jur skončava srdačce u meni
od truda krvava u želji ljuveni,
130 najmanji vjetra ćuh er da sad ističe,
meni bi zanijel duh i s tijelom daleče,
zatoj se smilujte, neka plač utažu,
ljubav mi darujte, jaki stvar najdražu.
Ako li vi platu ištete, vaj meni,
u srebru i zlatu, o dusi pakljeni,
135 ne može bit plata, pravo se može rit,
od srebra i zlata nikako na saj svit,
zač zlato i blago gdi se će toj skupit
kamen'je i drago, ke je će odkupit,
prislavni taj ures i pozor gizdavi,
140 koji sam bog s nebes na zemlju postavi,
ner milos s ljubavi i vaše smiljen'je
da moj plač ustavi i grozno cviljen'je.

(K)ralj pak(lj)eni¹⁵ dusim:

Darujmo družicu čovjeku mi sade,
rad koje tužicu oćuti i jade,
145 žalosno ter cvili pojući prid nami
i obraz svoj bili poliva suzami,
i k nam je pristupil u suzah plovući,
ter ju je iskupil žalosno pojući.
Nu kad ju spravimo na svjetlos da hodi,
150 zakon joj stavimo, prije ner se slobodi,
ako se obrati opeta nazada,
neka se ne vrati iz pakla nikada.
Neka se ljubavi i naglo i hrlo
zakonom postavi uzica na grlo,
155 ljuveni da znaju, da znaju ljuveni,
kako se vladaju dvorovi pakljeni,
zašto nam nije časno, tko ovdi ulazi

¹⁴ *me* - moje

¹⁵ *Kralj pakljeni* - Had, Pluton, bog podzemlja

na svjetlos da lasno opeta izlazi;
nu sad ju odprav'te, slobodna da hodi
160 i zakon joj postav'te, da se s njim slobodi.

Duh Euridiči:

Uresu gizdavi, evo te pakljen dvor
pod zakon postavi, da s njime greš nadvor,
ako se za pleći obrati tva lipos,
165 slobodu neć' steći, izljesti na svitlos,
tijem veće ne tuži u tužnoj nezgodi,
neg zakon obsluži, slobodna ter hodi,
nu stupaj ne skрати, hrlo se odili,
er tamo za vrati ljubovnik tvoj cvili,
i cvili i tuži željno bez pokoja
170 čim ga prije združi ljubav (-) taj tvoja,¹⁶
ter tamo razbira ljuvene boljezni
i nebog umira pojući u pjesni.

Eur(idiče):

Čula sam tugljiv glas od moe ljubavi,
175 rad' koga svaki vlas trepti mi na glavi,
Orfeo gdi cvili i gdi se snebiva,
ter obraz svoj mili suzami poliva,
pakljena er tamnos tako me rascvili,
da tužna ma mlados s drugom se razdili,
nu budi vam hvala i slava velika,
180 er sam sad poznala što 'e ljubav tolika,
koja me nasiti radosti za milos,
da budem iziti iz mraka na svitlos,
zatoj sad ostaju vesela zadosti,
jak da sam u raju u vječnoj sladosti,
185 neka me moj ljubi, koji je sad mučan,
opeta obljubi, kako 'e naučan,
er da me ne bude cvijeleći odkupil,
vječne bi sve trude i muke oćutil,
trudeći noć i dan nebavac plaćući,
190 jakino crni vran po gorah graćući.

¹⁶ U ovom stihu nedostaje jedan slog.

(Du)h Orf(eu):

195 Tuđine, ustavi čemerne suzice,
rad gorke ljubavi ke roniš niz lice,
ustavi ljuti plač i čemer taj krvav,
nemoj se veće tač skončavat za ljubav,
ustavi boljezni, ustavi tvoj uzdah
i tužne te pjesni plovući u suzah;
zač ti se tva ljubi za ljubav dariva,
koju ti izgubi, i s nami pribiva,
200 da ti se za milos, tvoja će sad biti,
sada će na svitlos sunčanu iziti.
Sad se će slobodit, tuđine dragi moj,
i s tobom provodit zaedno život svoj,
a koju s' izgubil, sad je se dobavi,
zač ju je iskupil tvoj ures gizdavi,
205 pojući u pjesni ter takoj prid nami
od velje boljezni poli se suzami;
zato 'e pravedno, da ti se dariva,
da s tobom zaedno u družbi pribiva.
Nu ako se hodeći taj tvoja gospoja
210 obazri za pleći, ne može bit tvoja,
ni ć' s njom(e) postati, ni vidjet nje dike,
zašto¹⁷ će ostati u paklu uvike.

Or(feo):

215 Zahvaljam družbi toj, ka me tač nadili,
da veće život moj čemerno ne cvili,
er nebog ovo sad utješen ostah ja,
zač me se s tugom jad i čemer ohaja,
vječni mir i pokoj er mislim uživat
i oni rajski goj, s kojijem ću pribivat,
u srcu ki slaću¹⁸, ter mi gre od volje
220 jak bijesan da skaću, da splešem sve polje
i ovu livadu pojući u pjesni,
što cvilih u jadu, er zabih boljezni,

¹⁷ *zašto* - jer

¹⁸ *slaću* - sladim, uživam

i tuge ostale i smrtni nepokoj,
ke bjehu skončale čemeran život moj.

Dođe Euridiče do vrata od pakla, obrati se nazada, duh joj govori:

225 Ne možeš praga prit, o tužna mladosti,
ni(ti) nadvor izit iz ove tamnosti,
zašto si zabila zapovijed ti sada,
ter se si ozrela hodeći nazada,
230 zatoj sad ostani u našoj polači,
uresu izbrani, er zakon potlači.

Eur(idiče):

A ja ću željno klet u ovoj državi
taj zakon vaš proklet i tko ga postavi,
ter mene ustavi, da mi se duh muči
i s mojom ljubavi sasma me razluči,
235 ter tamo, ja(o)h, osta ljubovnik dragi moj
ucviljen zadosta ćuteći nepokoj,
čemerne suzice niz lica roneći,
ljuvene uzice¹⁹ na grlu²⁰ noseći,
ter tamo tuj stoje²¹ duh mu se podira,
240 prijazni rad moje i željno umira;
a je li pravedno, pravedno je li toj,
da s kim ja zajedno potrajah život moj
u veljoj ljubavi i veljoj radosti,
ku sam bog sastavi od naše mladosti,
245 neka se, vaj, goji taj ljubav meu nami,
a sad nas posvoji zli čemer suzami!
Jaoh, ja sam ostala žalosna zadosti,
pokli sam upala u vječne tamnosti,
nu pravo ja pravlju²², a bozi svi znaju,
250 da sebe ne žalju, er ovdi ostaju,
ner dragoga druga, rad mene ki tuži,
s kijem žalos i tuga sasma me razdruži,

¹⁹ *uzice* - dem. od *uze*

²⁰ *na grlu* - na vratu

²¹ *stoje* - stojeći

²² *pravlju* - govorim, kažem

i javi²³ i u san ter ćuti tuj boles
za velju prijazan, ka meu nami jes,
255 er sama huda čes stavi nas pod krilo,
ter vječni ljuven vez razmače nemilo,
zatoj bih ja rada, da mogu poč nadvor,
da bi mi nać sada moj dragi razgovor²⁴,
neka mu suzice nebogu otiru,
260 koje mu niz lice iz oći izviru.
Zatoj bih prešila²⁵ i naglo i hrlo
i njega tješila vazamši za grlo,
zać bih se nadala, da svoj plać ustavi,
kad bih se s njim stala u veljoj ljubavi,
265 i ne bi, vaj, suzil moj ljubi takmeno,
kad bi me poljubil u lice rumeno,
to li bi cvileći s duhom se rastavil,
moj obraz ljubeći, ki je sad potamnil,
ja bih ga uzela neboga na krilo
270 i k sebi prižela ljuveno i milo,
tere bih tuj stala jak mramor studeni,
čijem bih duh puštala u želji ljuveni,
da oba prika smrt i njega i mene
u pepel bude strt rad želje ljuvene,
275 neka se dovika, vajmeh mi, govori,
dva druga smrt prika jednaga umori
i u grob postavi jednaga huda čes,
rad velje ljubavi meu njima ka jes.
Zatoj me u polje pustite, vajmeh, sad,
280 da vidim gdi kolje Orfea tužan jad,
da vidim gdi cvili i žalos razbira,
gdi s tilom duh dili i željan umira,
jaoh, neka poteku²⁶, molim vas rad boga,
jeda ga zateku duhata neboga,
285 duhata i živa, neka ga ljubčica
prislatko celiva u obraz i lica,
a kad ga celunu, ter mi duh nasiti,
bogom se ja kunu, da se ću vratiti
u vaš dvor opeta, da život moj trudi,
290 nesreća prokleta, vaj, gdi me osudi.

²³ *javi* - na javi

²⁴ *razgovor* - utjeha, nada, spas; radost, slast

²⁵ *prešila* - žurila

²⁶ *poteku* - potrčim

Duh odg(ovara):

Neka tvoj tamo drug i cvijeli i vene,
a ti ćeš poč u lug od mrče zelene,
u taj lug zeleni, u dvore u naše,
gdi stoe ljuveni, ki ljubav poznaše,
295 tuj ćeš nać kraljice i mnoge gospoje
i ostale djevice, u tugu tuj stoje²⁷,
kraljeve i bane i rimske česare
i ljudi neznane i mlade i stare
300 od sunčja istoka deri do zapada,
što ljubav žestoka njegov a i vlada,
ter je tuj golem stog razlike gospode,
strelicom ljuven bog²⁸ kijem srce probode.
Nu hodi k toj družbi, ter s njima boravi,
ki biše na službi prokletoj ljubavi,
305 er mlados nu tvoja pokaza biljeg taj,
da s' jedna od broja²⁹, ki slide ljuven vaj,
tijem već sad ne stoj, brod' se priko rike,
gdi te će ljuven broj posvojiti u vike,
310 pokli te nevolja opet k nam povrati,
naša ćeš ti polja od mrče poznati!

(Ulaz)i Euridiče (u d)vor, Orfeo govori³⁰:

Euridiče moja draga,
ja se čudim vele tebi,
vajmeh meni, što te ne bi,
jur se skonča moja snaga.

315 Ja te molim rad ljubavi,
zatoj hrli, zatoj preši,
i plačna me sad utješi
i svijeh tuga ti m' izbavi,

320 er čekanjje, vajmeh, tvoje
moju mlados svu skončava

²⁷ *u tugu tuj stoje* - u tuzi tu stojeći

²⁸ *ljuven bog* - Eros, Amor, bog ljubavi

²⁹ *od broja* - od mnoštva, od onih koji

³⁰ "Možda to treba ovako čitati: (Pokli ne izlaz)i Euridiče (nad)vor, Orfeo govori." (P. Kolendić)

i trudnu mi smrt zadava,
ter srdačce cvijeli moje.

325 Pokli mi te nadvor daše,
od tuda se hrlo spravi,
da zahvalim na ljubavi,
ki mi ljubav pokazaše.

330 Velmi željno zatoj tužim
od tužice od ljuvene,
od tamnice od pakljene
dokle mi te prije razdružim.³¹

335 Neka sada ljubav tvoja
na sunčanu pozri svitlos,
pokli sada stekoh milos,
da opeta budeš moja,

340 da se sada svasma skrate
moje tuge i boljezni
i jad(o)vne moje pjesni,
da s' u rados sve obrate.

345 Jošte ćutim smrtnu ranu,
neka ti je, vajmeh, znati,
ter ću cvijelit i plakati,
dokoli se s tobom stanu.

345 O vratari moji drazi,
čin'te, da se hrlo vrati,
ne dajte joj mnogo stati,
er me ljubav nje porazi,

350 nemojte ju uzdržati,
zatoj mi se umolite,
tijekom³² vrata otvorite,
da se k meni hrlo vrati.

Duh:

Zaman se veseliš, tužne su potaje,
er ljubav, ku želiš, u paklu ostaje,
ovdi je ostala pod naše gospostvo

³¹ *dokle mi te prije razdružim* - dok te što prije ne odvojim, ne izbavim

³² *tijekom* - trkom, brzo

355 i toprv poznala sužanstvo i robstvo,
ne može prit praga, tuđine gizdavi,
tva ljubi pridraga, zatoj plač ustavi
i veće ne cvili i veće ne jadaj,
negli se odili i njoj se ne nadaj,
360 zašto će stat s nami gizdave nje dike
u pakljenoj jami bez konca u vike,
nesreća nje huda zašto³³ ju nam vrati,
er jaki sve luda nazad se obrati,
ter stavi u zabit i ludo pogrdi
naš zakon stanovit, koji kralj potvrdi.

O(rfeo):

365 Vaj, što bi ovoj sad, što mi se sad steče,
opet li mene jad i čemer zateče,
vaj, što se obrati nazada ma ljubi,
ter život moj skрати, a sebe izgubi,
370 vaj, što se pripravi gospodar taj zlosrd,
ter ljubav postavi pod zakon toli tvrd!
Ne zna li, moj bože, svaki duh na svijeti,
er ljubav ne može zakona podnijeti,
ljubav nije razložna nit vijekom bit more³⁴
zakonu podložna, svi ljudi govore.
375 I ljudi govore, da nije taka moć,
ljubavi da more posil'jem vrha doć,
er mnokrat bijesan lav, kad počne loviti,
prida se za ljubav uzicom voditi,
380 zašaći³⁵ u blude ter jaki bijesnan brav
svoju narav zabude zlosrdu za ljubav,
a mnokrat rastavi okove gvozdene
zlosrdom naravi rad želje ljuvene,
bijesneći po gori, počinut ter neće,
385 neg dubje sve ori i po tleh razmeće,
ter ljubav razbira i ljuvene sile,
ter nokti podira i kor'jen i žile.
I zvijeri ostale i nebeske ptice
potom su poznale ljuvene uzice,
390 veće ih nijedna stvar protiva naravi
ne more nikadar razlučit s ljubavi,

³³ *zašto* - jer

³⁴ *nit vijekom bit more* - niti ikad biti može

³⁵ *zašaći* - zašavši

395 zač koga uzice sjedine ljuvene,
 velje su tužice, kad ljubav pogine.
Tijem pravo ne biješe, nebogu vaj meni,
 ljuven vez da driješe zakoni pakljeni,
400 kojijem bjeh ja prižet, nu zlotvor pristupi
 i zakon taj proklet, ter mi ga razlupi,
 zatoj ću do vijeka ucviljen hoditi
 i strijelu bez lijeka u srcu nositi,
 ucvijeljen i mučen čemerno zadosti
405 i svasma razlučen od moje radosti,
 u vječnoj tamnosti, koja j(e) ostala,
 a mojoj mladosti tolik trud zadala,
 ufan'je ter svako svasma sam izgubil,
 veselo i slatko koe sam ja ljubil,
 za ko bih dal dušu, vajmeh mi, i tilo,
 vaj, da ga sadružu ljuveno i milo,
 nu veće nije lijeka, da najdem ja pokoj,
 ner sama smrt prijeka da uzme život moj.

Dijeli se Or(feo), jedan duh zove Karo(na):

410 Parune što s' tamo, što li (je) žam(o)r taj,
 potež' se ovamo i pridi na ovi kraj,
 tvoju plav odriješi i vesla pripravi
 i hrlo upreši, ter tamo priplavi
 na drugi kraj rike gospoju gizdavu
415 i stavi nje dike u našu dubravu
 od mrče zelene, da se tuj nastani,
 gospoje ljuvene gdi naš dvor sahrani,
 zašto je naredno, da se tuj postavi,
 da tamo zajedno s tom družbom boravi.

(Okr)ete se (Ka)ron, duh mu (go)vori:

420 Krmi put od mosta, ne šijaj tu sada,
 neka plav akosta gdi joj se priklada,
 tamo je dno baše, neće moć uljesti,
 er će plav kraj splaše na malo dno sjesti³⁶.

³⁶ *er će plav kraj splaše na malo dno sjesti* - jer će se lađa pored plaže nasukati na plićak

(Ka)r(on):

425 S(me)te me kolovrat³⁷, voda me obrati,
ter na mos i na rat ne mogu pristati,
što se prije ne zgodi, ni se će zgoditi,
odkoli ja ovdi počel sam broditi,
ter šijam od muke utruđen zadosti
i nebog sve ruke ožulih do kosti,
430 ter tamo od truda ne mogu prit(i) k vam,
čijem voda sekunda, da plavci krmu dam.

Duh:

435 Parune dragi naš, ustavi gorki jad,
vlada' se, kako znaš, er voda kreši sad,
toli te na ti kraj kolovrat privrže,
veslom se odpiraj uz rijeku najbrže,
ter takoj po vodi brodi se sve uz kraj,
uz rijeku sve hodi, ter pontu ačefaj,
er ako sad dune od kraja gdi plata³⁸,
pluti će, parune, nasjesti srijed blata,
440 a zatoj drž' votu i primaj sve u prav,
neka se u portu sahrani tvoja plav,
i tu ju razveži, ali pak nasuči,
dočijem se pripreši, da vihar pomuči,
dočijem se utaži kolovrat s jadovi,
ki tvrdo sad plaši i mete valovi,
445 i neka s' bonaca, moj dragi parune,
er voda menaca, da će bit fortune,
a tako ne gini, po rijeci voze³⁹ sam,
neg tamo počini, a poslije pridi k nam.

³⁷ *kolovrat* - vir

³⁸ *od kraja gdi plata* - iz smjera obale gdje bura

³⁹ *voze* - vozeći

Kar(on):

450 Ovo se ustavi kolovrat ovamo
i rijeka upravi, sada ću bit tamo,
sada ću pr(i)stati utruđen zadosta
i pratež krcati, ka čeka kraj mosta,
nu ljepos i dika, ka sjedi prid vami
455 i slavna prilika svasma me zamami,
zač ures taj prilijep, koji ću krcati,
čine me, kako slijep da ne umijem primati.
(*Karon*) *krca (o)vdi i govori:*

Odkud je taj lipos ovdi se stanila,
ter mi je svu kripos i snagu skratila,
460 er mi su sve ruke zgrčene ostale
od truda i muke, jak da su odpale,
i tužan vas predam s ljuvena nemira,
tuj ljepos gdi gledam, gdi suze utira,
čemerno gdi cvili, ter s desna i s lijeva
svoj obraz pribili suzami polijeva.
465 Tijem plavcu vladati ne mogu ja sada,
ni na mos pristati od tuge i jada,
zač ures nje lijepi i slavna nje dika
svasma me zaslijepi čemerom bez lika⁴⁰,
zatoj bih rad znati, kako ću prit na mos,
470 kako li krcati gizdavu nje mlados,
er vijekom⁴¹ do danas sve, koje pribrodih,
ne vaze meni vlas odkle se porodih,
kako taj gospoja, kraj rijeke ka trudi,
rad ke se svijes moja snebiva i čudi,
475 a ne vijem⁴² koja čes tako ju nadijeli,
ter ovdi prišla jes, u paklu da cvijeli.

Duh:

Moj stari parune, molim te za ljubav,
ne čini pobune, akostaj ovdi plav,
480 iz tiha akostaj, ma nu se pripravi,
ter kraju bandu daj iz tiha od plavi,

⁴⁰ *bez lika* - bez lijeka

⁴¹ *vijekom* - uvijek

⁴² *vijem* - znam

485 da plavcom ne mena kolovrat od rike,⁴³
čijem krunu svijeh žena i slavne njih dike
u plav se postavi, ter slavan nje ures
tamo se priplavi, suđena kudi jes.
Nu tamo u plavi kad bude uljesti,
lijepo joj napravi, lijepo ju namjesti,
da joj se ne tumba, čijem rijeku pribrodi,
i tvoja taj služba u svem joj pogodi.

Karon Eu(ridiči):

490 Uljezi, gospoje, sa mnom se priplavi,
a suze te tvoje i tvoj plač ustavi,
er vijekom u vijeke, ne ufaj' slobode,
na drugi kraj rijeke koji se privode,
zatoj te nebogu tej s plačom suzice
odkupit ne mogu od ove tužice.

Eur(idiče):

495 Pokli je toj takoj, brodaru dragi naš,
stavi se, a ne stoj, brodi me, kudi znaš,
na drugi kraj rijeke vodi me na rivu,
pokli sam u vijeke suđena u gnjivu,
sreći se pridavam, ka me je spravila,
500 u ovi pakljen kram ter me je stavila.

(Karon) Eurid(iči na b)rodu:

505 Reci mi, gospoje, što se tač snebivaš
i liče toj tvoje suzami polivaš,
što li sad rukami zatište obraz svoj,
ter kako živ kami tuj osta ures tvoj?
Ako se valja plav, ter ćutiš tužicu,
nu na taj banak stav' i priklon' glavicu,
ter tamo gojno stoj i mirno u plavi
i ovi nepokoj kako znaš probavi,
510 zašto je običaj, tko se sa mnom brodi
da pride na on kraj u plavci po vodi.

⁴³ *da plavcom ne mena kolovrat od rike* - da riječni vir ne povuče brod

Stvar mu je tugljiva pakljena blatina,
a plav je škakljiva⁴⁴ i smrdi stentina,
pune su lukoće i smrada i gada,
515 oplilat se hoće, a opilat nije kada,
er mnoštvo bez broja na saj svijet prihodi,
što sama plav moja na on⁴⁵ kraj privodi,
ter obdan i obnoć trud mi je i muka,
vesaoce er nije moć ostavit iz ruka.
520 Svaki hip i svaki čas trud mi je nebogu,
a ovi pakljen jaz ispunit ne mogu,
brodeći intačno taj mnoštva velika
jadovno i plačno razlicijeh jezika,
a sama znati mož', gdi tamo na kraju
525 od duša velja množ na mostu čekaju,
svi ištu me i zovu, gledaju i strgu,
da prije priplavu⁴⁶, da te prije izvrgu,
ter tamo gdi je mos, neka ti je toj znati,
tužba je i žalos toj mnoštvo čekati,
kad li se štivaju, veće su tužice,
530 gdi grozne lijevaju po plavi suzice,
i viču iz glasa, a navlaš srijed blata
izviše gdi pasa uzbude plav krcata,
ter tužbu i jade trudno je slišati,
valovi prik' bande kad počnu lijevati,
535 a ti sad pô tužbe jur nijesi poznala,
er sama bez družbe tuj se si krcala.

Eur(idiče):

Parune, velju ti, istino neka znaš,
čemer mi priljuti k tužici prikladaš,
540 pokli ktje višnji sud i odluka svijeh boga⁴⁷
da budem vječni trud ponesti neboga,
besjedu ostavi, bremena sad ne traj⁴⁸,
hrlo me priplavi i vozi na on kraj,
tebi je zadosti zapovijed obslužit,
a meni (s) žalosti vječni plač sadružit:
545 i duh moj sad grozi ćuteći svaki vaj,
hrlo me tijem vozi, hrlo me iskrcaj.

⁴⁴ *plav je škakljiva* - brod je osjetljiv (lako se zaljulja, naginje)

⁴⁵ *on* - onaj

⁴⁶ *priplavu* - zbog rime bi bilo bolje *priplovu*, vjerojatno je riječ o pogrešci u rukopisu

⁴⁷ *boga* - bogova

⁴⁸ *bremena sad ne traj* - ne troši sad vrijeme

(Iskr)cav Kar(on) u lug od (mr)če govori:

Kamo se vi djeste, gospoje ljuvene,
nu malo izljeste iz mrče zelene,
a navlaš, Elena, tvoj obraz pomoli
550 iz luga zelena i ures oholi,
da vidiš lje(p)šu stvar, negli sam u vijeke
pribrodil ikadar na ovi kraj rijeke,
po mojoj kreposti⁴⁹ u plavci što vožu,
jedinom ljeposti da vaš lug umnožu,
555 ma nu se ja boju, zač mogu poznati,
da s vami u goju trudno će tuj stati,
zač vam će slomiti ljuvenu svu kripas
i sve će dobiti uresom nje lipos.
Zato ju združite i mirno i gojno
560 i lijepo služite, zašto je dostojno,
neka se sadruži nje ures ljuveni
i da ju svak služi u mrči zeleni,
pokli je pravedno i sreća hoće toj,
da s vami zaedno provodi nepokoj,
565 nu tamo gazite, molim vas, na pospijeh,
ter mjesto nađite, da stoji vrhu svijeh.

Izidoše d(jevice) iz luga, ka(nta)ju:

Ovdi priti ne branimo,
ki zahode u ljubavi,
negli mjesto svijem hranimo
570 plemenito u dubravi,

u mrčici, u zeleni,
zač su bozi toj sudili,
u tužici u ljuveni
ki su tamo potrudili,

575 na ove kraje da se brode,
da ovamo svi ostaju,
da se s nami svi nahode
i da s nami tužbu traju.

⁴⁹ *po mojoj kreposti* - svojom snagom, zahvaljujući svojoj snazi

580 Euridiče, zatoj sada
ustavi se, a ne cvili,
zač se takoj svim priklada,
tko se tamo s dušom dili,

585 navlaš drazi i ljuveni,
ki ljuvene slijede dike,
u mrčici u zeleni
da borave po sve vike.

(Priđ)e Eur(idiče k njima) i govori:

590 Svi, ki ste u lugu ovomuj ostali
i žalos i tugu ljuvenu poznali,
mene Euridiču slišajte svi sada,
gdi cvilim i viču gorčije od jada,
srijed luga zelena, er me tač prostrijeli
strelica ljuvena, ter duh moj rascvijeli,
rasrčbom od boga ter sam ucvijeljena,
595 plačna i neboga s drugom razdijeljena
u oni...⁵⁰

⁵⁰ Daljnji tekst nije sačuvan.

RJEČNIK

ačefati (tal.) - zgrabiti, uhvatiti, zahvatiti
akostati (tal.) - pristati (brodom)
alaf (tur.) - crven, rumen
ali - ili

banda (tal.) - strana
baše (tal. *basso*) - dublje
baština - očevina, imanje; zemljište, posjed
bat - - štap, palica, batina; udarac; korak
batvača - vrsta krupne kruške
biglisati - pjevati
bilj - zbilja, zaista
bio - bijel
bisake - bisage
bitje - stanje
blazniti - privlačiti, mamiti; milovati
bludan - nježan (pored danas uobičajenog značenja)
bljusti (se) (prez. *bljudem*) - čuvati (se)
bo - jer, naime
bokun (tal.) - komad, zalogaj
boles - bol, jad, tuga, žalost
boljezan - bol, bolest
bosio, bosil - bosiljak

brašno - hrana
bravac - vrabac
brijeme - vrijeme
brižan - jadan
broj - oni koji se u nešto ubrajaju; mnoštvo; *jedna od broja* - jedna od onih;
ljuven broj - skup zaljubljenih
brštan - bršljen
bucat - bocun, boca
buna - vreva, graja
butić - vrsta ptice, svračak
bzovina - vrsta stabla, bazovina

cvotjeti - cvjetati
celunuti - poljubiti
cmilj, cmilje - smilj, smilje

čafran (tal. *zafferano*) - šafran, vrsta začina
čas (gen. *časti*) - čast; čašćenje
čedar - cedar, drvo iz porodice četinjača;
čedar Liban - libanonski cedar, osobito na glasu kao kvalitetna građa
čemer - otrov

čerant - neka nepoznata vrsta ptice
čerín - svod nad ognjištem; ognjište
čes - kob, sudbina
česvina - crnika, vrsta zimzelenog stabla sličnog hrastu koje raste na Sredozemlju
čičimak - vrsta tropske biljke i njen plod
čijem - čim, dok
človik - čovjek
čučka - vrsta ptice, crvendać
čuti se (prez. *čuju se*) - osjećati se; čuvati se

ć' - ćeš

da' - daj
daleče - daleko
darov - dar
datala - datula, plod jedne vrste palme
dedeliti - blebetati
delemoška - neka nepoznata vrsta ptice
deri - čak, sve do
diliti - dijeliti, razdvajati; *diliti se* - rasti se
djeti - djeca
djevojka - sluškinja
dokoli - dokle
domaća - žena, supruga
domoriti - dosaditi, dodijati
dosle - do sada
doteći - dotrčati
drenjina - plod drene
dresel - žalostan, tužan
dresel'je - žalost, tuga
droban - sitan
družba - društvo
držan - dužan, obvezan; *što sam se držan čuo* - što sam se osjećao dužan
država - kraj; *višnja država* - nebesko kraljevstvo
dubje - stabla; hrastova šuma
duhat - živ, u kom je duh
dvići - dići
dzora - zora

džilj (tal. *giglio*) - ljiljan

Elena - Helena, kći Zeusa i Lede, žena spartanskog kralja Menelaja koju je oteo Paris, što je bio povod trojanskom ratu
er, ere - jer
Euridiče - v. *Orfeo*

fađan - fazan
faganijel (tal. mlet. *faganelo*) - ptica konopljarka
feniče (prema tal.) - feniks, mitska ptica iz egipatske mitologije koja izgori u svome gnijezdu, te se potom ponovno rađa iz pepela; simbol besmrtnosti
fortuna (tal.) - oluja na moru

gambor - vrsta raka
glašiti se - glasiti se
gluma - šala
goj - izobilje; spokojstvo, mir
gojno - u obilju; spokojno, mirno
grem, greš, gre - v. *gresti*
gresti (prez. *grem*) - ići; *grede* - ide
grivna - niska
grlo - vrat
grmuša - vrsta male ptice, dračarka
gročić - dem. od grlo
gruda - sir, gruda sira
gusa - gusar

har - korist; zahvalnost
haran - zahvalan; koristan
hip - čas, trenutak; kip, tijelo
hraniti - čuvati
hrlo - brzo, žurno
hroma ljubica - vrsta cvijeta (*viola odonata*)
hudoba - vrag
huhor (tur.) - krijesta

intačno - trajno, neprekidno; uporno, dosadno
ispliti - isplivati
istino - istinito
ištom - samo, tek
it - ići

izašad - izašavši
izvrći (prez. *izvrgu*) - izbaciti

jâd - otrov
jadovan - otrovan; žalostan, koji donosi jad
jah - v. *jati*
jak, jaki, jakino - kao, kaono
jati (prez. *jamem*) - uzeti, početi (aorist: *jah*)
jeda - eda, da, da li, zar
jednaga - ujedno, zajedno, skupa
jedzero - jezero
jel'je - jelova šuma
judica - neka nepoznata vrsta ptice
junak - sluga, momak
jur, jurve - već

kâ - koja
kačunak - orhideja, podrimunak, biljka gomoljasta ploda koji se koristi za spravljanje napitka salepa
kalandra (lat. i tal.) - ševa
kaloper - vrsta mirisne biljke
kami - kamen
kantati (tal.) - pjevati
Karon - Haron, u grč. mitologiji lađar koji duše pokojnika prevozi u podzemni svijet preko rijeke Stiksa
katunar - poglavar u katunu, seoski knez
kazati - pokazati
kî - koji
kladenac - izvor, studenac, zdenac
klijen - vrsta stabla, klen
ko - koje
kolač - nagrada donositelju dobre vijesti, muštuluk
koli - koliko
kolovrat - vir
kolur (tal.) - boja
kom - kad
koporiti - micati se
korijepiti - korijeniti, iskorijeniti, iščupati
korinak - dem. od korijen, korijenak
kostanj - kesten

kraguj - vrsta ptice
kram - hram
krastovac - čaša za vino napravljena od hrapavog stakla, "krastavac"
kravaj - vrsta kolača
krepos - krepost, vrlina; snaga, moć
krešiti (tal.) - rasti; *voda kreši* - diže se plima
kriješa - trešnja
krug - njedra, prsa; zmija iz kruga - sklopčana zmija, zmija svijena u klupko
ktiti - htjeti
ku - koju
kudi, kudje - kuda
kukuljava - vrsta ptice ševe
kunjel - kunić
kupjena - kupina
kus - komad; *ne valja jedan kus* - ne vrijedi ništa
kuvelica - prezrela smokva
kuviočiti se - zreti, prezrijevati, postajati
kuvelicom (v.)
kvinac - vrsta drozga

labut - labud
lameš - plug, oštrica pluga koja kopa
lasno - lako
las (gen. *lasti*) - udobnost, nerad
letušti - leteći
lijer (grč.) - ljiljan
lijes - zemlja; šuma, drva
lik - lijek
lipos - ljepota
lipsati - uzmanjkati, nedostajati
lis - list
lug - pepeo
lukoća - svinuto drvo koje drži rebra broda

lje - tek, samo
ljubi - ljubav, draga
ljuven - prijazan, drag, ljubak, ljubavan;
ljuven bog - bog ljubavi, Amor, Eros
ljuvezan - ljubav

ma - ali
mâ - moja

mačan - od mača; *mačne rane* - rane od mača
maginja - plod koji raste na *planiki* (v.)
maher (grč.) - sablja, mač
mamjen - mahnit, lud
manen - mahnit, lud
mao - mali
masalac (gen. *masaoca*) - maslo
meju - među
menacati (tal.) - prijetiti
menati (tal.) - vući, voditi, povući
menije - meni
meu - među
mitar - ptica (mužjak) koja se mitari, mijenja perje
mnogiš - mnogo puta
modrokos - ptica modrac, modri kos
mojemuča - majmun
mos - most, gat, mul (za brodove)
mosur (tur.) - ledenica, stalaktit
mož' - možeš
mraka - *zla mraka* - nešto; "neki vrag"
mrča - biljka mirta, kadulja
mrkuša - crna, tamna krava
muče - šutke

nabatati - jedva hodati
nabričiti - naoštriti, nabrusiti
nadiliti - nadariti, nagraditi
nadvor - vani
najliše - osobito, najviše
najpokonji - posljednji
nalip - otrov
namir - povod, slučaj, događaj, prilika
namiriti (prez. *namiru*) - susresti; umiriti; nadoknaditi, platiti, dati
naredan - čestit, dobar, valjan; redovit, običan, prav
narok - imanje, imovina; sudbina, sreća
navlaš - osobito
nebavac - jadnik, siromah, nesretnik
nebog - jadan, bijedan, nesretan; vokativ:
nebore
nebore - v. *nebog*
neć' - nećeš
nepokoj - nemir
ner - nego

nî - nije; nema
nišati se - igrati se, zabavljati se (njišući nešto)
ništor - ništa
nitkori - nitko
noriti - roniti

nje - njen

oblas - vlast
obrati - odabrati
ocijerati - kesiti se
oči (prez *ođem*) - ostaviti; otići
odiliti se - rastati se, otići
odkoli - otkad
oglav - dio konjske opreme kojega konji nose na glavi
ohajati - ostaviti, napustiti
omiješiti se - nejasno značenje
općina - (ovdje) društvo
oplilati - obirati
opruditi - opaliti, opuriti, udariti
opruđen - opaljen, opuren
oputa - remen za opanke
Orfeo - Orfej, mitski pjevač iz Trakije koji je tako divno pjevao da su se zaustavljale ptice i zvijeri da ga slušaju; kada je njegova žena Euridika (*Euridiče*) umrla od zmijinog ugriza, Orfej ju je pokušao izbaviti iz podzemnog svijeta, ali je prekršio uvjet da se neće osvrtni da je vidi prije nego što izađe na površinu
oriti - razarati, razoriti
oskubsti (prez. *oskubem*) - očupati
otar - oltar
oto - eto
ovo - evo
oznobiti - učiniti jadnim

papagalo (tal.) - papiga
parjati - ostaviti, napustiti, odagnati
parun (tal.) - zapovjednik broda
pčelozob - vrsta ptice, pčelarka (hrani se pčelama)
peča - komad
pečal - bol, tuga

ped (ženski rod) - pedalj
pes - pest
piješiti - žuriti
pikat (tal.) - jetra
pinđura - nejasno značenje
pjesanca - pjesma
pješ - pješak
plan (imenica ženskog roda) - greda
plandište - odmorište
plandovati - odmarati se
planika - vrsta stabla, maginja
plata - bura, vihor
platutice - sat (meda)
plav - brod, lađa
plavca - dem. od *plav*, brodić, lađica
pliska - vrsta ptice
pliva - pljeva
pluti - plivati
pô - pola
pobljusti (prez. *pobljudem*) - pričuvati, čuvati
podirati - derati, cijepati
pogoditi - ugoditi
pohodnja - dar koji se daje na odlasku
pokli, pokoli - budući da, jer, pošto
polača (lat.) - palača, dvor
poludne - podne
pomučati - za čas umuknuti
ponase - zasebno, napose
ponta (tal.) - rt
porat (tal.) - luka
posilati - slati
posil'je - nasilje
pospijeh - brzina, hitnja, žurba
pospješno - brzo, žurno
postati - postajati, proboraviti, zadržati se
postupiti - koraknuti
posvetilište - žrtva
potrajati - potrošiti
povjesmo - svežanjčić lana koji se navija oko preslice; uopće: lan, kudjelja, vuna
pozriti - pogledati
praska - breskva (gen. pl. *prasak*)
prašati - pitati
pratež - roba, razne stvari
praviti (prez. *pravlju* i *pravim*) - govoriti, kazati, reći

predati - plašiti se
prem - premda; upravo, baš, doista, osobito, sasvim, zaista i sl.
prešiti (tal.) - žuriti
prežiti - gledati, motriti, uhoditi; čekati
prî - prije
pridšatorje - prostor pred šatorom
prijesnac - vrsta kolača
prikladati - pristaviti, pridati, pridodati;
prikladati se - biti prikladno
priljepak - žuna, djetlić
primagati - premagati, pobjeđivati, primorati
primota - zavežljaj
priplaviti - preploviti
privrći - prebaciti
priz - bez
priženiti - pritjerati
prižet - pritjeran
proćudzorje - praskozorje
prolitati - proljetati
propadati - probadati
prug - skakavac

raskitje - razgranato, rascvalo bilje
rat - poluotok
razbluda - nježnost, naslada
razdiliti (se) - odvojiti (se), razdvojiti (se)
razgovor - utjeha, nada, spas; radost, slast (pored današnjeg značenja)
razlog - razum, razbor
razlučiti - razdvojiti
razmi - osim, nego, tek, jedino
red - nalog, zapovijed, odluka
rih - rekoh
rijeti - reći
rilo - gubica, njuška
riti - reći; *rih* - rekoh
riva (tal.) - obala
ručiti se - rukovati se
rukarijel - vrsta ptice, pčelarka, pčelozob
rukojamiti se - zaručiti se
rušce - dem. od ruho

sahraniti - sačuvati
saj - ovaj

sekundati (tal.) - slijediti; udovoljiti, biti kome po volji
serena - sirena
shraniti - sačuvati; *tako me Bog shrani* - sačuva me Bog
shranjen'je - očuvanje
sirenje - sir
skačatura - vrsta ptice
skazan'je - čin (u drami)
skuci - skutci
slačiti (prez. *slaću*) - sladiti, uživati
slavic - slavuj
slimiti - spustiti
slišati - slušati
sliva - šljiva
smesti - smutiti
smrca - smrt
smrjek - smreka
smrjekinja - plod smreke; njegovo zrno koristi se u narodnoj medicini i kao začim
soha - drveni stup, greda, vješalica
somina - vrsta grmolike biljke, sabina; koristi se u narodnoj medicini
splaša - plaža
splesati - izgaziti, satrti, uništiti
sprava - priprava, priprema; oprema; ures
spravan - pripravan, spreman
spraviti se - spremi se
spražiti - spržiti, sažeći
srčan - drag, mio; *srčano zelje* - biljka božje drvce (*Artemisia abrotanum*)
stabar - stablo
staglinić - dem. od *staglin*, češljugar
stan - rod, obitelj; boravište (pored danas uobičajenih značenja)
stanovit - stalan, čvrst, tvrd, postojan
stanjan - onaj koji prima na stan, gostioničar, ugostitelj
stati se (prez. *stanu*) - sastati se
staviti se - sjetiti se, pomisliti na nešto, opaziti, primijetiti
stentina (tal.) - jad, nevolja
stinuti - mrznuti, ohladiti se
sto - stolica s naslonom
stog - skup (pored običnog značenja)
strađati - gubiti, oskudijevati

strježić - vrsta ptice, carić
stup - deblo, stablo
stupaj - korak
suhva - suho grožđe
svim - sasvim

šibika - štap, prut; *kraljevska šibika* - žezlo
šijati (tal.) - veslati unatrag
šip - vršak, šiljak
škakljiv (o brodu) - osjetljiv, koji se lako ljulja, naginje
škrobut - povitina, divlja trava
štica - neka vrsta ptice
štivati se (tal.) - naslagati se, poslagati se (u brodu)
štrkati se - šaliti se, igrati se
šturak - zrikavac
šuma - suho granje, drva

tač - tako
taj - ta
takmeno - ravno, uspravno
tamaša - šala
tej - te
temu - tomu
testemelj - marama od lagane vunene tkanine
tetivika - vrsta biljke
tijekom - trkom
tijem - dakle
tja - ča, odavle, dalje
toj - to
toli - tako
topro - tek, istom, netom
trajati - trošiti; provoditi
trapeu - mučen
trator - tratinčica
trendofil - vrsta cvijeta, trandovilje, tenda
treći, tretji - treći
trijeba - potreba; *trijebi je* - potrebno je, treba
trijes - grom
trišljica - mediteranska grmolika biljka, tršlja, pistač
trud - muka, napor

truđahan - umoran
turgonja - vrsta šljive, trgulja
tutako - tu, ovdje

ulište - košnica
uprešiti (tal.) - požuriti
ustradati - izgubiti
utruđen - umoran
uvjedžbati - savjetovati, naučiti
uvjetan - obavezan
uzoriti se - sazrijeti

vaj - jad; uzvik: jao
vajmeh - uzvik: jao
vas - sav
vaština - nevolja, zlo
vavlica - neka vrsta ptice (spominje se samo u Vetranovića)
vazeti - uzeti
ve - rječica s najrazličitijim značenjima: li, ded, daj, baš
veće - više
velmi - vrlo, veoma
veprika - grmolika biljka, veprina
vijekom - uvijek; uz negaciju: nikad
vijem, viješ - znam, znaš (v. *viti*)
vik - uvijek; uz negaciju: nikad
vim - znam (v. *viti*)
vioglav - vrsta ptice
viti (prez. *vijem* i *vim*) - znati
vlas - vlast
vlašići - sazvežđe Plejade
vota (tal. *volta*) - pravac, smjer
vrh, vrhu - iznad, ponad; na; o
vrijesak - dem. od *vrijes*
vršnjak - vršnjak
vuga - žuna

zabava - prigovor, zamjerka (pored danas uobičajenog značenja)
zabaviti - prigovoriti, zamjeriti (pored danas uobičajenog značenja)
zabiti (prez. *zabudem*) - zaboraviti
zabude - v. *zabiti*
zač - zašto; zato
začinjati - pjevati
zaći - zalutati
zaći se - pretvoriti se
zajti - zalutati
zaklad - zalog
zakon - naredba, običaj (pored danas uobičajenog značenja)
zamiriti - opaziti
zamjeran - primjetan; velik, izvrstan
zapjeti - zapjevati
zašto - zašto; jer
zatoj - zato
zatraviti - začarati
zavrći (prez. *zavrgnem*) - odbaciti, baciti
zbljusti (prez. *zbljudem*) - sačuvati
zenuti - prolistati, klijeti, zelenjeti se
zlak - slak, vrsta grmolike biljke penjačice
zlamen'je - znamenje, znak; čudo
zled - zlo

ždenuti - dognati
želud - žir
žeželj - kolac za koji se veže životinje; uzica
ži - živ; *ži mi ti* - živio mi ti, živjela mi ti;
ži mi bratica - živjela mi ti, sestro; *ži ti*
glava - živjela ti glava, tako ti glave
žuberiti - pjevati (ptice)